

De coalitieakkoorden in de grensprovincies

ITEM Reflectie vanuit Grensoverschrijdend perspectief

Universiteit Maastricht

ITEM Reflectie: Coalitieakkoorden in de grensprovincies vanuit grensoverschrijdend perspectief

Het *Institute for Transnational and Euregional cross border cooperation and Mobility / ITEM* is de spil van wetenschappelijk onderzoek, advisering, kennisuitwisseling en trainingsactiviteiten omtrent grensoverschrijdende samenwerking en mobiliteit.

ITEM is een initiatief van Universiteit Maastricht (UM), het Nederlands Expertise en Innovatiecentrum Maatschappelijke Effecten Demografische krimp (NEIMED), Zuyd Hogeschool, de Gemeente Maastricht, de Euregio Maas-Rijn (EMR) en de Provincie Limburg (NL).

Gemeente Maastricht

Maastricht University

Zuyd
Hogeschool **ZU
YD**

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

Inhoudsopgave

Introductie	3
ITEM Reflectie op de provinciale coalitieakkoorden	5
Algemeen: aandacht voor grensoverschrijdende samenwerking	5
Limburg: grensoverschrijdende samenwerking als rode draad	5
Gelderland: Duitsland als belangrijke strategische (handels)partner	6
Zeeland: grensoverschrijdende samenwerking als lange traditie.....	6
Groningen: op hoofdlijnen.....	7
Drenthe: Grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Duitsland wordt gestimuleerd	7
Overijssel: investeren in nauwe samenwerking Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen.....	7
Arbeidsmarkt & Economie: bekende onderwerpen	8
Zorg & Welzijn: Brede welvaart	9
Mobiliteit & infrastructuur: hubs en verbindingen	10
Onderwijs & cultuur: weinig grensoverschrijdend	11
Veiligheid: bekende insteek vanuit het grensgebied.....	11
Energietransitie & Klimaat: vooruitstrevender.....	12
Innovatie: wat onbekend	13
Horizontale Integratie: Euregionale governance & samenwerking.....	13
Screening coalitieakkoorden.....	15
Provincie Limburg: 'Elke Limburger telt!'	15
Provincie Gelderland: 'Gewoon doen'	20
Provincie Zeeland: 'Met Zeeland, voor Zeeland!'	24
Provincie Groningen: 'Veur Mekoar'.....	29
Provincie Drenthe: 'Samen bouwen we Drenthe!'	32
Provincie Overijssel: 'Schouder aan schouder'	36

Introductie

In de aanloop naar de Provinciale Statenverkiezingen op 15 maart 2023 heeft ITEM de [Reflectie](#) op de partijprogramma's in de zeven grensprovincies gepubliceerd. In de Reflectie zijn de plannen van de verschillende politieke partijen geduid vanuit grensoverschrijdend perspectief.

Grensoverschrijdende samenwerking speelde een bescheiden rol was de algemene conclusie. Veel kansen en/of noodzaken zijn niet benoemd, terwijl deze voor grensprovincies juist van belang zijn. Grensoverschrijdende samenwerking moet een sterkere en centralere rol krijgen was dan ook de aanbeveling van ITEM. Na de verkiezingsuitslag gaf ITEM een [Commentaar](#) uit. Daarbij concludeerde ITEM dat ondanks de ideologische verschillen, grensoverschrijdende samenwerking als thema geen controversieel maar eerder breed gedragen doelstelling vormt.

Aandacht voor grensoverschrijdende samenwerking is van belang. Provincies hebben inderdaad een belangrijke rol in het gedachtegoed van Horizontale Integratie. Horizontale Integratie is de grensoverschrijdende, horizontale dimensie en verbinding tussen buurlanden en buurregio's binnen het Europese integratieproces – hetgeen een sterkere verticale werking kent. Het gaat daarbij niet alleen om de horizontale verbinding over grenzen heen om economische kansen te realiseren, maar ook om bij te dragen aan de energietransitie, waterkwaliteit of het welzijn van de grensbewoners. Een deel van die samenwerking en horizontale integratie vindt reeds plaats in verschillende strategieën en samenwerking in de verschillende euregio's waarin provincies deelnemen. Voor de Provincie Limburg vereist grensoverschrijdende samenwerking wellicht nog eens extra aandacht. Immers, volgens de definitie van Eurostat kwalificeert de gehele provincie als grensregio en kent de provincie meer grenzen en raakvlak met de buurlanden dan met Nederland.

Zoals in het Commentaar reeds aangekondigd, zal ITEM ook de coalitieakkoorden in de grensprovincies analyseren en hierop reflecteren. Op dit moment zijn bijna alle coalitieakkoorden in de Nederlandse provincies gesloten, zo ook in de zeven grensprovincies. Alleen in de provincie Noord-Brabant zijn de onderhandelingen stukgelopen en is het formatieproces opnieuw opgestart. De onderhandelingen worden medio augustus 2023 hervat.¹

Deze Reflectie richt zich op de coalitieakkoorden in de grensprovincies die reeds zijn bekendgemaakt. Inmiddels zijn in de grensprovincies eveneens de nieuwe gedeputeerden geïnstalleerd.

9 juni '23	Provincie Limburg	'Elke Limburger telt!'	BBB, VVD, CDA, PvdA, SP
14 juni '23	Provincie Gelderland	'Gewoon doen'	BBB, VVD, CDA, ChristenUnie en SGP
16 juni '23	Provincie Zeeland	'Met Zeeland, voor Zeeland'	BBB, CDA, VVD, SGP
29 juni '23	Provincie Groningen	'Veur Mekoar'	BBB, PvdA, ChristenUnie en Groninger Belang
6 juli '23	Provincie Drenthe	'Samen bouwen we Drenthe'	BBB, PvdA, VVD en CDA
6 juli '23	Provincie Overijssel	'Schouder aan schouder'	BBB, VVD, GroenLinks, PvdA en SGP

Methode

Voor deze analyse is dezelfde methode als de eerdere Reflectie gekozen. Dat wil zeggen dat een thematische aanpak wordt gevolgd. Daarbij zijn de belangrijkste grensoverschrijdende thematieken opgenomen:

- Grensoverschrijdende arbeidsmarkt: zoals het stimuleren van wonen en werken over de grens, ontwikkeling van de zogenoemde 360-graden arbeidsmarkt;

¹ <https://www.brabant.nl/subsites/coalitievorming/nieuws/voortgangsbericht-formatie-onderhandelingen-gestart>

- Grensoverschrijdende zorg/welzijn: zoals grensoverschrijdende samenwerking tussen ziekenhuizen, inzet van ambulances en nooddiensten, verbeteren van het leven aan en over de grens;
- Grensoverschrijdende mobiliteit/infrastructuur: zoals (spoor)verbindingen en voorzieningen over de grens, stimuleren van grensoverschrijdende mobiliteit;
- Grensoverschrijdend onderwijs en cultuur: zoals het stimuleren van buurtalen, uitwisselingen van scholen en bilinguaal onderwijs, grensoverschrijdende cultuurevenementen, uitwisseling van cultuur;
- Grensoverschrijdende veiligheid: zoals grensoverschrijdende samenwerking tussen politie, brandweer, crisisbeheersing;
- Grensoverschrijdende energietransitie/klimaat: zoals samenwerking in energieprojecten, grensoverschrijdende afstemming beleid en instrumenten;
- Grensoverschrijdende innovatie: zoals het stimuleren van samenwerking tussen universiteiten en hogescholen, grensoverschrijdende innovatieve projecten, Interreg;
- Euregionale governance / samenwerking: zoals het concrete plannen voor het versterken van de Euregionale organisatiestructuur, financiële middelen voor grensoverschrijdende structuren, proactieve plannen voor structurele afstemming en agendering grensoverschrijdend, bijdragen aan bijvoorbeeld Grenslandconferentie, Vlaams-Nederlandse Top, samenwerking Nederland-Nedersaksen.

Niet alle thema's zijn klassieke provinciale taken.² Taken als zorg en sociaal domein en veiligheid zijn veelal bij gemeenten belegd. Provincies kunnen echter een meer proactieve rol spelen in de stimulering, ondersteuning en coördinatie bij deze bovenwettelijke thema's. Voor de analyse worden de partijprogramma's op deze thema's gescreend. De screening vindt plaats door selectief naar de relevante onderdelen te zoeken. De relevante onderdelen kunnen zien op grensoverschrijdende elementen die wel of niet benoemd worden. Dit neemt niet weg dat meer concrete plannen in de partijprogramma's bestaan, die niet in de screening zijn meegenomen omdat er geen grensoverschrijdende relevantie wordt geacht. Daarnaast wordt middels de zoekfunctie specifiek gezocht naar de zoektermen 'grens', 'buur' en 'euregio'.

² <https://prodemos.nl/kennis/informatie-over-politiek/de-provincie/wat-doet-de-provincie/>

ITEM Reflectie op de provinciale coalitieakkoorden

Eerst zal in algemene zin een overzicht worden gegeven van de rol en positie van grensoverschrijdende samenwerking als thema in het coalitieakkoord. Vervolgens wordt in de verschillende subparagrafen per thema gereflecteerd op de plannen in het coalitieakkoord. Ten grondslag hieraan liggen de tabellen waarin een screening is gedaan. De screening en opname van coalitieakkoorden is op volgorde van publicatie.

Algemeen: aandacht voor grensoverschrijdende samenwerking

Limburg: grensoverschrijdende samenwerking als rode draad

De coalitie van BBB, VVD, CDA, PvdA en SP zetten in de eerste paragraaf al helder in als het om grensoverschrijdende samenwerking gaat:

Over 112 pagina's: ✓ 'Grens' : 33 maal ✓ 'euregio' : 11 maal ✓ Buurlanden : 13 maal

"In Limburg is de grens met onze burens nooit ver weg. En dat heeft impact. Of het nou gaat om de stikstofdepositie uit het buitenland, internationale acquisities, onze grensoverschrijdende treinverbindingen, samenwerking met bijvoorbeeld RWTH Aachen en de Brightlands-campussen, de GrensInfoPunten (GIP's) en arbeidsbemiddeling of de kwaliteit en kwantiteit van de Limburgse wateren. De leden van het college hebben de opdracht om vanuit de inhoudelijke aandachtsvelden actief de samenwerking met onze buurregio's en Europese instellingen op te zoeken. We behartigen de Limburgse belangen in nauw overleg en goede verstandhouding met onze burens. Die samenwerking moet ertoe leiden dat in grensoverschrijdende dossiers en thema's de hardnekkige belemmeringen van landsgrenzen worden doorbroken. We willen ruimte maken om te pionieren en samen te komen tot vernieuwende grensoverschrijdende initiatieven. Wij versterken onze lobby en 'public affairs' waarin we effectiviteit en tijdigheid combineren met selectief zijn in de prioriteiten samen met krachtig gedragen proposities c.q. beïnvloeding van nieuwe richtlijnen of nationaal beleid met onze partners."³

Grensoverschrijdende samenwerking is daarmee niet alleen een portefeuille dat specifiek bij BBB (Elianne Demollin-Schneiders als gedeputeerde) is belegd, noch alleen een activiteit voor Commissaris van de Koning Emile Roemer als verantwoordelijke voor coördinatie internationalisering en Euregio Maas-Rijn, maar ook een intrinsieke verantwoordelijkheid voor ieder lid van het college.

"De grensoverschrijdende samenwerking is een rode draad door dit coalitieakkoord welke in de verschillende hoofdstukken op onderdelen is toegelicht.", aldus het coalitieakkoord.⁴ De woorden 'grens', 'euregio' en de buurlanden ('buur', 'belg', 'duits') vallen dan ook regelmatig. Van arbeidsmarkt tot innovatie, van veiligheid tot energietransitie.

³ Elke Limburger telt!, p. 15.

⁴ Ibid, p. 17.

Gelderland: Duitsland als belangrijke strategische (handels)partner

"De ingezette Duitslandstrategie willen we behouden en verder ontwikkelen. Duitsland is voor Gelderland een belangrijke strategische (handels)partner.", aldus de coalitie van BBB, VVD, CDA, ChristenUnie en SGP.⁵

Over 45 pagina's:
✓ 'Grens': 0 keer
✓ 'euregio': 0 keer
✓ Buurlanden: 3 keer

Verder wordt in het coalitieakkoord nog eens concreet ingegaan op de samenwerking met Duitsland in het kader van een betere verbinding en gebruik van de Betuwelijn met Duitsland en Gelderland als logistieke spil tussen Schiphol en de Rotterdamse haven enerzijds en Duitsland anderzijds. De Provincie Gelderland maakt zowel geografisch (gedeeltelijk met de Achterhoek) als organisatorisch onderdeel uit van de EUREGIO. De EUREGIO is de oudste en eerste euregio in Europa. Grensoverschrijdende samenwerking zou in dit kader een bijzondere positie kunnen hebben binnen de provincie, nu partners binnen de EUREGIO een lange traditie van grensoverschrijdende samenwerking kennen. Geografisch maakt de provincie Gelderland eveneens gedeeltelijk met de gebiedsdelen Arnhem-Nijmegen, West-Veluwe, Zuid-West-Gelderland onderdeel uit van de Euregio Rijn-Waal. De gemeente Nijmegen is op 6 december 2023 de gastheer van de Grenslandconferentie tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen.

Desondanks blijft concrete vermelding van euregio en grensoverschrijdende samenwerking echter onbenoemd. Grensoverschrijdende samenwerking of soortgelijk wordt eveneens niet specifiek benoemd in de portefeuilleverdeling binnen het college. "Dit is een akkoord op hoofdlijnen, waarin de belangrijkste accenten staan die de coalitie ziet voor de komende 4 jaar. Het akkoord is dus niet compleet en ook niet bedoeld om compleet dekkend te zijn. Het beschrijft behalve inhoud ook hoe we de komende 4 jaren samen willen optrekken om ook in staat te zijn om in te spelen op onvoorziene omstandigheden en nieuwe vragen."⁶ Hoewel in de hoofdlijnen niet meegenomen, is het aanbevelenswaardig in concreetheid meer aandacht te schenken aan grensoverschrijdende samenwerking en dit als college van gedeputeerden als intrinsieke opdracht te beschouwen.

Zeeland: grensoverschrijdende samenwerking als lange traditie

De coalitie van BBB, CDA, VVD en SGP wijden onder paragraaf 3.3 een specifieke alinea aan grensoverschrijdende samenwerking:

"De samenwerking met Vlaanderen kent op gebieden als economie, wonen en werken, cultuur en infrastructuur een lange traditie. Die zetten we voort. Zo blijven we inzetten op gezamenlijke gebiedsontwikkeling. Op economisch gebied werken we samen (verder) aan de ontwikkeling van North Sea Port, de nieuwe zeesluis en aan een gezamenlijke lobby voor een directe spoorverbinding tussen Gent en Terneuzen. Op het gebied van kennis is er een samenwerking tussen de universiteit van Gent en Campus Zeeland.

Over 51 pagina's:
✓ 'Grens': 1 keer
✓ 'euregio': 0 keer
✓ Buurlanden: 4 keer

De samenwerking op al die gebieden willen we behouden en verder versterken. Met het oog op arbeidsmarktvaartstukken is het belangrijk dat belemmerende wet- en regelgeving verdwijnt. Wij pleiten met name voor het erkennen van diploma's aan beide zijden van de grens – dat is hierin van wezenlijk belang.

De grensoverschrijdende projecten zijn voorbeelden van initiatieven die gezamenlijk zijn voorbereid en gefinancierd. Daarbij is dus niet alleen het investerend vermogen van Zeeuwse overheden en bedrijven van belang, maar ook cofinanciering van het Rijk en Europa."⁷

Samenwerking met Vlaanderen wordt specifiek nog genoemd in het kader van energie infrastructuur en de spoorverbinding tussen Gent en Terneuzen. Hoewel de provincie Zeeland

⁵ Gewoon doen, p. 24.

⁶ Gewoon doen, p. 5.

⁷ Met Zeeland, voor Zeeland!, p. 45.

onderdeel uitmaakt van de Euregio Scheldemond, wordt hier geen vermelding van gemaakt. Grensoverschrijdende samenwerking en Europa is als een specifieke portefeuille benoemd dat bij BBB (Wilfried Nielen als gedeputeerde) is belegd. De Commissaris van de Koning, Han Polman, vervult daarnaast de taak om als coördinerend Rijksheer voor grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen op te treden.

Groningen: op hoofdlijnen

De coalitie van BBB, PvdA, ChristenUnie en Groninger Belang beschrijven in 'Veur Mekaor' een hoofdlijnenakkoord. "Ook willen we de Noord-Nederlandse en grensoverschrijdende samenwerkingen versterken.", zo beschrijft de coalitie onder het kopje 'Landbouw en Natuur'. Verder wordt samenwerking met Duitsland nog eenmaal genoemd in het kader van een verbeterde verbinding naar Noordwest-Duitsland via de Wunderline. Geografisch bevindt de provincie Groningen zich (gedeeltelijk) in de Eems Dollard-Regio, in het hoofdlijnenakkoord worden geen vermeldingen gemaakt naar de euregionale dimensie. "We werken intensief samen en bundelen de krachten om één overheid te zijn voor de inwoners."⁸ Voor grensgebieden geldt dit evenzo met de samenwerkingspartners over de grens. In de portefeuillevindeling is 'internationalisering' ondergebracht bij gedeputeerde Bram Schmaal (Groninger Belang). De Commissaris van de Koning, René Paas, vervult daarnaast de taak om als coördinerend Rijksheer voor grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Nedersaksen op te treden.

Over 39 pagina's:
✓ 'Grens': 1 keer
✓ 'euregio': 0 keer
✓ Buurlanden: 1 keer

Drenthe: Grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Duitsland wordt gestimuleerd

De coalitie van BBB, PvdA, VVD en CDA hebben eveneens een akkoord op hoofdlijnen, waarbij voldoende ruimte is voor inbreng in de uitwerking.⁹ Zo moet gewerkt worden aan een versterkte lobbyagenda, dat wordt vertaald naar een nieuwe agenda voor Duitsland en Europa, inclusief het Comité van de Regio's.¹⁰ Zo waarschijnlijk ook de Duitsland-strategie. De Duitsland-strategie is als een specifieke taak benoemd binnen portefeuille van gedeputeerde Henk Jumelet (CDA). Bij gedeputeerde Egbert van Dijk (BBB) is de portefeuille 'Europa' belegd. "Grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Duitsland wordt gestimuleerd", zo wordt specifiek ten aanzien van arbeidsmarkt en onderwijs aangegeven. Onder andere met het Rijnland Instituut als partner voor onderwijsprogramma's. Hoewel de provincie Drenthe geografisch zowel deels ligt in het gebied van de Eems-Dollard Regio als de EUREGIO, worden geen vermeldingen gemaakt naar plannen voor samenwerking in of met de euregio.

Over 43 pagina's:
✓ 'Grens': 1 keer
✓ 'euregio': 0 keer
✓ Buurlanden: 2 keer

Overijssel: investeren in nauwe samenwerking Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen

De coalitie van BBB, VVD, GroenLinks, PvdA en SGP vermelden naoberschap in het bestuur en samenwerken als kenmerken in de bestuursstijl. "We bundelen onze krachten met gemeenten, waterschappen en (buur)provincies. We werken ook nauw samen binnen onze drie samenwerkingsverbanden, de regio's Twente, Zwolle en Stedendriehoek (Apeldoorn, Deventer, Zutphen), en met de Duitse deelstaten Noordrijn-

Over 37 pagina's:
✓ 'Grens': 1 keer
✓ 'euregio': 1 keer
✓ Buurlanden: 2 keer

⁸ Veur Mekaor, p. 6.

⁹ Samen bouwen we Drenthe!, p. 7.

¹⁰ Samen bouwen we Drenthe!, p. 14.

*Westfalen en Nedersaksen. Daarin blijven we investeren.*¹¹ Er is daarmee aandacht voor het belang van (proactief) investeren in de samenwerking met de buurregio's. Grensoverschrijdende samenwerking wordt verder nog benoemd onder het hoofdstuk 'economie' met een subparagraaf 'internationaal'.

*"We vinden het belangrijk dat onze Overijsselse bedrijven ook internationaal kunnen concurreren. Met het programma Go4Export worden ondernemers geholpen om de juiste stappen te zetten in het buitenland. Ook willen we de kansen in het grensgebied beter benutten, zoals de grensoverschrijdende arbeidsmarkt. Daarvoor werken we onder andere samen in EUREGIO-verband."*¹²

Daarmee is er ook direct aandacht voor samenwerking in de EUREGIO, waar de provincie Overijssel (noordoost) geografisch onderdeel van uitmaakt. Verder wordt Duitsland nog genoemd in relatie tot de verbinding met het Duitse achterland via de spoorverbinding Zwolle-Twente-Münster. In de portefeuilleverdeling is grensoverschrijdende samenwerking expliciet benoemd, belegd onder 'Internationaal, Europa, grensoverschrijdende samenwerking' bij gedeputeerde Erwin Hoogland (VVD). De Commissaris van de Koning, Andries Heidema, vervult daarnaast de taak om als coördinerend Rijksheer voor grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen op te treden.

Arbeidsmarkt & Economie: bekende onderwerpen

Grensoverschrijdende samenwerking kent immer nog duidelijk een socio-economische invalshoek. Zo was ook de eerdere conclusie van de ITEM Reflectie op de plannen van de provinciale partijen. De coalities in de provincies Limburg, Gelderland, Zeeland, Drenthe en Overijssel benoemen grensoverschrijdende samenwerking concreet in relatie tot de economie en arbeidsmarkt. Hierbij gaat het om de internationale ligging van de provincie te benutten voor nieuwe verdien capaciteit. In de Provincie Limburg worden voor een 360 graden arbeidsmarkt de GrensInfoPunten (GIPs) en grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling nadrukkelijk betrokken. Inderdaad, dit zijn belangrijke factoren die gecontinueerd en ondersteund moeten worden. ITEM heeft recent onderzoek gedaan in het kader van de Grenslandagenda tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen naar de verduurzaming van de Service Grensoverschrijdende Arbeidsbemiddeling (SGA). Daarbij zijn ook aanbevelingen gedaan ten aanzien van de GIPs, de samenwerking tussen beiden en de financiële implicaties voor het toegenomen werk. Deze conclusies kunnen de provincies Limburg, Gelderland en Overijssel die tezamen participeren in de governancestructuur én SGAs kennen, proactief oppakken richting o.a. de Grenslandagenda.

Voor een 360-graden arbeidsmarkt is een eveneens terugkomend onderwerp 'het slechten van barrières en benutten van kansen', ofwel de belemmerende wet- en regelgeving bij grensoverschrijdend werken. In de provincie Zeeland wordt hierbij concreet gewezen op het wederzijds erkennen van diploma's. Ook in de provincie Limburg blijft de coalitie werken aan het slechten van barrières. In de provincie Overijssel werkt men daarvoor onder andere samen in EUREGIO-verband. Verder wordt het minder concreet gemaakt hoe men dat gaat bereiken. Hierbij bestaan er echter concrete kansen en ontwikkelingen. Zo bestaan voor de Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg concrete kansen in het kader van het Schakelmechanisme tussen Nederland en Vlaanderen. Dit schakelmechanisme dient ertoe om grensbelemmeringen beter te kunnen identificeren, analyseren, prioriteren en agenderen. ITEM heeft hiertoe eerder een [Reflectie](#) geschreven. Middels een project binnen Interreg Vlaanderen-Nederland wordt dit opgestart. Ook liggen hier kansen in het kader van de Grenslandagenda tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen, dat momenteel in opzet wordt herzien, alsook in de samenwerkingsagenda tussen Nederland en Nedersaksen.

¹¹ Schouder aan schouder, p. 7.

¹² Schouder aan schouder, p. 31.

In veelal alle provincies geven de coalities aan te werken aan nieuwe visies en strategieën voor de economie en arbeidsmarkt. Op hoofdlijnen merkt de Zeeuwse coalitie op dat met Vlaanderen op economisch gebied verder gewerkt wordt aan de ontwikkeling van North Sea Port. In de provincie Groningen wordt in EUREGIO-verband samenwerking beoogd. Verder is het positief dat in de Provincie Limburg bij de op te stellen Visie 2040 voor vestigingsklimaat ook de deskundigheid en expertise in de buurlanden wordt benut. Minder evident blijft of deze Visie ook grensoverschrijdend wordt afgestemd. Onderzoeken zoals naar de grensoverschrijdende dimensie van NOVI Zuid-Limburg hebben laten zien dat vroegtijdige grensoverschrijdende afstemming van belang is om verwarring te voorkomen, en, nog belangrijker, om daadwerkelijk gezamenlijk plannen en synergiën te kunnen realiseren. In de planvorming wordt veelal in de coalitieakkoorden niet concreet gemaakt of, en zo ja wanneer, de grensoverschrijdende partners worden betrokken, noch de grensoverschrijdende afstemming van plannen en visies concreet genoemd.

Zorg & Welzijn: Brede welvaart

Alle coalitieakkoorden benoemen initiatieven voor het verbeteren van het welzijn, zoals via de Sociale Agenda en door omgevingskwaliteit en aspecten van leefbaarheid expliciet mee te gaan nemen in de fysieke opgaven. Brede welvaart heeft daarbij een centrale rol in alle grensprovincies. Zowel inhoudelijk als organisatorisch, waarbij brede welvaart, sociale agenda en/of leefbaarheid als expliciete verantwoordelijkheden binnen de portefeuilleverdeling van de provinciale colleges zijn benoemd. Brede welvaart voor de inwoners moet leidend zijn voor beleid en besluiten. Brede welvaart omvat alles wat mensen van waarde vinden.¹³ Naast materiële welvaart (o.a. bruto binnenlands product) gaat het ook om immateriële welvaart (welzijn) zoals de leefomgeving, sociale cohesie, gezondheid en veiligheid.

In het coalitieakkoord van de provincie Limburg wordt dit ook concreet gemonitord door middel van doelstellingen en indicatoren (te ontwikkelen). De coalitie wilt brede welvaart meetbaar maken: "Omdat het denken hierover nog volop in ontwikkeling is zowel nationaal als binnen Limburg zal dit een ontwikkelingsproces zijn waarvan wij eind 2023 een eerste proeve van willen presenteren en deze elke twee jaar zullen actualiseren."¹⁴ Inderdaad ontwikkelen de planbureaus op nationaal en regionaal niveau verschillende indicatoren en rapporten ten aanzien van brede welvaart. Daarbij publiceert het CBS ook jaarlijks een regionale monitor brede welvaart, onder andere voor de provincie Limburg.

Het belang van aandacht voor brede welvaart in de regio werd recentelijk nog onderstreept in de publicatie 'Elke regio telt', een gezamenlijk advies van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli), de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) en de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB).¹⁵ Naar dit advies wordt eveneens in de meeste coalitieakkoorden verwezen. De adviesraden constateren in deze publicatie dat er aanzienlijke regionale verschillen bestaan en bevelen aan om te investeren in regionale brede welvaart. In het rapport komen de grensregio's er bijzonder slecht van af. Desalniettemin "biedt deze grensligging kansen voor het vergroten van de brede welvaart in de regio, maar in de praktijk staan in de meeste regio's tal van formele belemmeringen het benutten van kansen in de weg."¹⁶ Er wordt dan ook een oproep gedaan voor meer aandacht voor de grensspecifieke kenmerken en de kansen over de grens. Dit impliceert dat ook wordt gestuurd op de grensoverschrijdende kansen en de grensregio niet alleen vanuit het nationale perspectief maar ook vanuit het grensoverschrijdende perspectief wordt gezien: dat wil zeggen in plaats van een grensregio, de *grensoverschrijdende* regio. Echter hier schiet de huidige brede welvaartsmonitoring te kort: indicatoren meten tot aan de grens en houden geen rekening met de grensoverschrijdende interacties en invloeden, noch met de

¹³ Maas & Lucas, 2017, p. 9.

¹⁴ Elke Limburger telt!, p. 105

¹⁵ Rli, RVS & ROB, 2023.

¹⁶ Ibid, p. 27.

beschikbare faciliteiten over de grens of de kansen die daar mogelijk zijn (te denken aan de arbeidsmarkt in de vorige paragraaf).

Voor grensregio's is het grensoverschrijdende perspectief derhalve van groot belang. Een euregionale benadering van brede welvaart bestaat echter nog niet, maar wel nationale invullingen aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. Het is ook daarom dat ITEM als onderdeel van de Grenseffectenrapportage 2023 het dossier 'Brede welvaart vanuit grensoverschrijdend perspectief' onderzoekt en een eerste aanzet doet om tot een beter passend euregionaal beeld te komen. Dit zal ter beschikking staan aan alle (grens)provincies. De Limburgse coalitie werkt momenteel aan de ontwikkeling van een eigen brede welvaart monitoring, waarbij in het najaar van 2023 een eerste proeve zal worden gepresenteerd. ITEM nodigt de coalitie in het bijzonder uit om daarbij gebruik te maken van de resultaten van het dossier onderzoek, dat in november 2023 zal worden gepubliceerd. Zo kan meer recht gedaan worden aan de grensoverschrijdende dimensie van grensregio's en de kansen en interacties die daarbij bestaan.

De grensoverschrijdende dimensie is vervolgens ook van belang voor het beleid dat wordt gevormd, ontwikkeld en gevoerd. Zoals bij de ontwikkeling van een nieuwe Sociale Agenda, dat in samenwerking met partners in grensprovincies wordt vormgegeven. De provincie vervult daarbij veelal een stimulerende en regierol. Hierbij kan de grensoverschrijdende samenwerking eveneens vanuit de provincie worden aangejaagd. Bijvoorbeeld ten aanzien van zorg. Hoewel bijvoorbeeld coalitiepartner BBB in meerdere provinciale programma's gezondheidssamenwerking over de grens als kans heeft benoemd, wordt in geen coalitieakkoord nog een vermelding hiernaar gemaakt. Recent werd in de Resolutie van het Europees Parlement ten aanzien van de *lessons learned from COVID-19* nog opgeroepen om tot een betere grensoverschrijdende samenwerking bij zorgpersoneel te komen.¹⁷ Dit vindt in de praktijk deels al plaats. Zo wordt in Limburg op dit moment een Interreg-project voorbereid voor een Euregionaal Kindchirurgisch Centrum tussen Maastricht, Aken en Luik. Ook tussen de academisch ziekenhuizen van Groningen en Oldenburg bestaat reeds samenwerking dat geïntensiveerd en vergemakkelijkt kan worden. Meer recent hebben de twee grootste ziekenhuizen in de EUREGIO, Universiteitskliniek Münster (UKM) en Medisch Spectrum Twente (MST) een *Memorandum of Understanding* over geïntensiveerde samenwerking ondertekend.¹⁸ Het Zeeuwse ZorgSaam kent eveneens een samenwerking met UZ Gent, onder andere op het gebied van de Intensive Care (IC). Het belang van grensoverschrijdende samenwerking tussen de IC-departementen is tevens gebleken uit de COVID-crisis. Zo bleek ook uit het ITEM onderzoek in het kader van PANDEMERIC naar crisisbeheersing en IC-samenwerking. Dit vereist weliswaar het ontwikkelen van protocollen en afspraken. Hoewel dit geen formele provinciale taak vormt, kan de provincie een ondersteunende en faciliterende rol spelen.

Mobiliteit & infrastructuur: hubs en verbindingen

Het verbeteren van (OV-)verbindingen over de grens vormde een belangrijk thema wat betreft grensoverschrijdende samenwerking in de partijprogramma's, zo bleek uit de eerdere ITEM Reflectie van de Provinciale Statenverkiezingen 2023. Inderdaad, in de coalitieakkoorden van alle grensprovincies komt een grensoverschrijdend aspect wat betreft infrastructuur en mobiliteit terug. Daarbij worden veelal concrete verbindingen/projecten genoemd, zoals Drielandentrein & Eindhoven-Düsseldorf (Limburg), de Betuwelijn (Gelderland), Terneuzen-Gent (Zeeland), Wunderline (Groningen), verbinding Emmen-Rheine (Drenthe) en Zwolle-Twente-Münster (Overijssel).

De coalities beogen daarbij een verbeterde positie en bereikbaarheid te krijgen gegeven de internationale ligging. Naast concrete verbindingen worden in verschillende coalitieakkoorden dan

¹⁷ Op 12 juni 2023 aangenomen, lees meer in de ITEM blog: <https://crossborderitem.eu/covid-19-geleerde-lessen-en-aanbevelingen-voor-de-toekomst/>

¹⁸ <https://www.mst.nl/p/samenwerking-universiteitssteden-munster-en-twente/>

ook internationale/grensoverschrijdende ambities benoemd. Een logistieke spil, zoals bijvoorbeeld de Gelderse en Overijsselse coalities verwoorden. De Limburgse coalitie beoogt in 2027 een verbeterde bereikbaarheid van Limburg binnen Nederland en de aangrenzende buurlanden. Dat zijn ambities, die ondersteund moeten worden door de nieuwe mobiliteitsvisie. Alle grensprovincies ambiëren daarbij *hubs*, waarbij verschillende vervoersmodi samenkomen. Zo wordt gestreefd naar een best passende mix van vervoersmodi om de bereikbaarheid voor alle inwoners te verbeteren. Daarbij wordt de grensoverschrijdende dimensie echter niet expliciet benoemd, noch of er grensoverschrijdende afstemming van deze visie plaatsvindt. Gelet op de afwijkende bevoegdheden en financieringsstromen is het voor grensoverschrijdend OV van belang wel tot een dergelijke afstemming te komen. Eveneens voor een betere afstemming van aansluitingen en vertrektijden, en voor mogelijke synergiën, nu bijvoorbeeld in Noordrijn-Westfalen stevig in nieuwe duurzame mobiliteitsmodi wordt geïnvesteerd. Daarbij kan ook vooral rekening gehouden worden met ervaringen die de afgelopen jaren zijn opgedaan in de verschillende grensregio's.

Onderwijs & cultuur: weinig grensoverschrijdend

Buurtalen was een ander belangrijk thema in de provinciale partijprogramma's, concludeerde ITEM in de eerste Reflectie van de partijprogramma's. Desalniettemin worden buurtalen in geen van de coalitieakkoorden concreet benoemd. Wel stelt de Limburgse coalitie zich ten doel dat: "In 2027 spelen onderwijsinstellingen en werkgevers samen beter in op de (Eu)regionale arbeidsmarkt van de middellange termijn." De coalitie in de Provincie Drenthe maakt het concreter door "Met het Rijnland Instituut als partner voor het ontwikkelen van onderwijsprogramma's, vaardigheden en competenties." Hieronder is het beheersen van de buurtalen als onderdeel te scharen.

Om daadwerkelijk aan de Euregionale arbeidsmarkt bij te kunnen dragen is het beheersen van de buurtalen daar een onderdeel van. Hierbij bestaan momenteel goede initiatieven die concreet ondersteund kunnen worden. Zo bestaan er onder de Euregio Maas-Rijn en Euregio Rijn-Maas Noord de certificaten voor Euregioprofilschule en Euregioschule. Deze scholen spannen zich in om uitwisselingen over de grens mogelijk te maken en leerlingen buurtalen beter eigen te maken. In de EUREGIO bestaat het project Euregionale Doorlopende Leerlijn dat Euregioaal onderwijs ook stimuleert. Ook in de Euregio Rijn-Waal liep het project Lere(n)de Euregio, alsook in de Euregio Scheldemond met Lerende Euregio Scheldemond. Alle projecten zetten zich in voor een stimulering in de samenwerking tussen onderwijsinstellingen over de grens, om toekomstige generaties meer voor te bereiden op de euregionale arbeidsmarkt. De coördinatie en ondersteuning van deze netwerken is veelal afhankelijk van tijdelijke (interreg) financiering. Een door ITEM geleid Interreg-onderzoek 'Crossquality'¹⁹ heeft laten zien, dat grensoverschrijdende samenwerking vaak belemmerd wordt door stop-and-go financiering in het kader van Interreg. Het ontbreekt daarbij aan structurele capaciteiten en ondersteuning door de partners en belanghebbenden, zoals de provincies. Het onderzoek beveelt dan ook aan om meer investeringen te doen in het versterken van netwerkcapaciteiten en middelen, zodat ook na Interreg-financiering de samenwerking wordt voortgezet.

Veiligheid: bekende insteek vanuit het grensgebied

Veiligheid is in de kern geen provinciale taak, maar een gemeentelijke ofwel voor de veiligheidsregio. Desalniettemin heeft met name de COVID-crisis het belang van betere bestuurlijke grensoverschrijdende samenwerking laten zien.²⁰ Ook de overstromingen van juli 2021 hebben het belang van grensoverschrijdende samenwerking benadrukt. "Zuid-Limburg is weliswaar het hoogste punt in Nederland, maar het laagste in de Euregio", aldus de voormalige dijkgraaf Patrick van der Broeck.²¹ ITEM is op dit moment betrokken bij het project Marhetak en

¹⁹ <https://crossborderitem.eu/crossquality/>

²⁰ Zie ook de PANDEMERIC-studie naar euregionale crisis management.

²¹ <https://www.nd.nl/varia/varia/1053331/burgemeester-valkenburg-wil-meer-samenwerking-met-buurlanden>

komt met aanbevelingen voor instrumenten om crisisbeheer grensoverschrijdend in het geval van overstromingen te verbeteren.

Waterveiligheid is een thema in de coalitieakkoorden van Limburg en Gelderland. Hierbij beoogt de Limburgse coalitie het thema landelijk en Europees op de kaart te zetten. De samenwerking met partners in de euregio blijft echter onbenoemd, terwijl met name ten aanzien van preventie een grensgebied ook afhankelijk is van de buurregio. Het bekendste thema rondom veiligheid betreft de ondermijnende- en drugscriminaliteit (Limburg, Zeeland, Groningen & Drenthe). Veelal wordt het Regionaal Expertise- en Informatie Centrum (RIEC) daarbij genoemd, waarin actief geparticipeerd wordt. Grensoverschrijdend stimuleert het EURIEC de bestuurlijke samenwerking tussen België, Duitsland en Nederland in de aanpak van georganiseerde criminaliteit. De Nederlandse RIEC's zijn daarbij betrokken, via welke weg de grensprovincies ook grensoverschrijdende samenwerking zouden kunnen aanjagen. Verder zet de Limburgse coalitie in op extra middelen vanuit Den Haag voor de problematiek in de grensstreek. Het is daarbij aanbevelingswaardig om ook aandacht te bieden aan de ruimte die bestaat om grensoverschrijdend samen te werken, tussen overheden, instanties en handhaving, en zo de capaciteit te versterken.

Energietransitie & Klimaat: vooruitstrevender

In de ITEM Grenseffectenrapportage 2022 is [onderzoek](#) gedaan naar de grensoverschrijdende samenwerking in energie-infrastructuur, waarbij de conclusie was dat nauwelijks grensoverschrijdende initiatieven van de grond komen. Hierbij liggen onder andere verschillen in vergunningsverlening, subsidies en competenties ten grondslag. Desalniettemin vormen de grensoverschrijdende oplossingen voor de energietransitie een belangrijke bijdrage voor de Europese doelstellingen, aldus de conclusie van het ITEM/HNP event. In het rapport zijn aanbevelingen gedaan voor de verschillende overheidslagen, zo ook voor de provincie. Daarbij bestaat er naast voor het Rijk en Europa ook een rol voor de provincie. Innovatief en van groot belang is het dan ook dat de Limburgse coalitie wenst te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om grensoverschrijdend verband te komen tot een beter afgestemde energie-infrastructuur waarbij knelpunten en belemmeringen actief worden geagendeerd. Een dergelijk initiatief wordt niet concreet benoemd in de andere coalitieakkoorden, hoewel het van groot belang is. Inderdaad is er aandacht voor netcongestie, ondersteuning en doorontwikkeling van de regionale energiestrategieën en worden plannen gemaakt voor een verbeterde energie infrastructuur. Kansen die grensoverschrijdend bestaan worden daarbij niet benoemd, noch de afstemming van strategieën of de interactie grensoverschrijdend. Immers, participatie en genot door inwoners en partners bij grootschalige energieprojecten wordt in meerdere coalitieakkoorden (Limburg, Gelderland, Zeeland, Groningen, Overijssel) als randvoorwaarde gesteld. In grensgebieden maakt dat afstemming noodzakelijk is om grensbewoners grensoverschrijdend ook te kunnen laten participeren en gezamenlijk grootschalige projecten aan en over de grens op te kunnen zetten.

In opvolging van het Nederlandse regeerakkoord wordt in een aantal grensprovincies (Limburg, Gelderland, Zeeland) ook kernenergie als mogelijkheid benoemd voor de energietransitie, in de vorm van een Small Modular Reactor (SMR). Zoals ook bij het Regeerakkoord geconcludeerd, vormt kernenergie een gevoelig thema. Als het gaat om te komen tot een beter afgestemde energie-infrastructuur, is dit een relevant grensoverschrijdend thema. Ander relevant aspect is de wens binnen de Gelderse en Groningse grensprovincies om geen nieuwe aanvragen voor windturbines in behandeling te nemen. Aan de andere kant van de grens wordt in Duitsland juist meer ingezet op windturbines/parken (Coalitieakkoord Duitsland 2021).²² De Overijsselse coalitie kiest ervoor om actiever te sturen op grotere clusters windturbines, zodat ze op de meest geschikte plekken komen en de beste voorwaarden bestaan waaronder 'lokaal eigendom'. Grensoverschrijdende afstemming van ruimtelijke ordening en planning zoals in het geval van

²² Zie ook <https://www.land.nrw/pressemitteilung/schub-fuer-die-windenergie-nordrhein-westfalen-im-ersten-halbjaahr-wurden-178>

dergelijke clusters windturbines is niet alleen wenselijk voor de grensinwoners, maar het biedt ook kansen en synergiën. Zo heeft eerder ITEM onderzoek in het kader van NOVI uitgewezen welke winsten te behalen zijn door het grensoverschrijdend beter aansluiten op en afstemmen van ruimtelijke ordening en planning.

Tot slot wordt de waterkwaliteit als prioriteit genoemd in alle coalitieakkoorden, waarbij de Kaderrichtlijn water leidend is. Uiterlijk in 2027 moet een goede ecologische en goede chemische toestand bereikt zijn in oppervlaktewater en een goede chemische en goede kwantitatieve toestand in grondwater. Nederland, België en Duitsland hebben grote problemen om de doelstellingen te halen. Samenwerking lijkt hier voordelig. Zoals de overstromingen hebben laten zien, kent water eveneens geen grenzen. In reactie daarop reageerde de burgemeester van Valkenburg, Prevoo eerder: "We denken nog teveel in grenzen als het om klimaatverandering gaat."²³ Inderdaad, wordt ten aanzien van waterkwaliteit veelal geen vermelding van afstemming en samenwerking met de buurlanden gemaakt. Alleen de Zeeuwse coalitie (h)erkent: "Milieuvraagstukken gaan vaak over grenzen heen: denk aan de PFAS-problematiek."²⁴

Innovatie: wat onbekend

Ten aanzien van innovatie worden de samenwerking Gent – Campus Zeeland (provincie Zeeland), de Einstein Telescope en het inzetten op samenwerking van de Brightlands-campussen met kenniscentra en onderwijsinstellingen in de Euregio en daarbuiten (beide provincie Limburg) als grensoverschrijdende initiatieven genoemd. Echter worden minder concrete plannen benoemd voor versterking van de grensoverschrijdende afstemming van de randvoorwaarden. Ten aanzien van de Einstein Telescope gaat dat concreet om grensoverschrijdende samenwerking en afstemming ten aanzien van onder andere vergunningen, subsidies, ruimtelijke ordening e.d. Ten aanzien van samenwerking in het algemeen dienen randvoorwaarden gecreëerd te worden, zoals het wegwerken van belemmeringen aan deze vrije samenwerking.

Alle coalitieakkoorden wensen maximaal gebruik te maken van nationale en Europese fondsen, dat eveneens als randvoorwaarde wordt beschouwd voor innovatie in de provincie. Uit het Interreg Crossquality-onderzoek, dat door ITEM werd geleid, blijkt echter dat ook de provincies zelf hierin een belangrijke rol spelen. Namelijk door middel van cofinanciering naast de Europese middelen structurele samenwerkingen mogelijk te maken.

Horizontale Integratie: Euregionale governance & samenwerking

Grensoverschrijdende samenwerking is een verantwoordelijkheid dat in de Provincies Limburg, Zeeland, Groningen ('internationalisering'), Drenthe ('Duitsland-agenda') en Overijssel expliciet bij een gedeputeerde is belegd. Alleen in de grensprovincie Gelderland is dit niet als concrete portefeuille benoemd. In de provincie Limburg vormt het daarnaast een individuele verantwoordelijkheid van alle gedeputeerden op de verschillende thema's.

Inderdaad is grensoverschrijdende samenwerking van belang op een breeds scala aan thema's. Echter bestaat er minder aandacht voor de grensoverschrijdende organisatie van de samenwerking die dossiers kan prioriteren en oplossen. Euregionale afstemming wordt in het Overijsselse coalitieakkoord in EUREGIO-verband genoemd ten aanzien van de grensoverschrijdende arbeidsmarkt, maar verder komen de diverse euregio's (Euregio Maas-Rijn, Euregio Rijn-Maas Noord, Euregio Rijn-Waal, EUREGIO, Eems-Dollard Regio, Euregio Scheldemond) als organisatie niet terug, ook niet hoe geïnvesteerd wordt in de organisatie van grensoverschrijdende samenwerking. Zo staat in de financiële paragrafen geen bedragen ten behoeve van (de versterking van) grensoverschrijdende samenwerking vermeld.

Ten aanzien van grensoverschrijdende samenwerking wordt in de coalitieakkoorden als concrete activiteit vooral ingezet op lobby: "We willen ruimte maken om te pionieren en samen te komen

²³ <https://www.trouw.nl/binnenland/burgemeester-van-valkenburg-bij-zo-n-ramp-moet-je-gewoon-doen~b6a00dfd/>

²⁴ Met Zeeland, voor zeeland!, p. 21.

tot vernieuwende grensoverschrijdende initiatieven. Wij versterken onze lobby en 'public affairs' waarin we effectiviteit en tijdigheid combineren met selectief zijn in de prioriteiten samen met krachtig gedragen proposities c.q. beïnvloeding van nieuwe richtlijnen of nationaal beleid met onze partners.", aldus de Limburgse coalitie.²⁵ Ambitieuzer: "Daarbij geldt: hoe meer eenheid we samen in de (Eu)regio weten te realiseren, hoe beter de resultaten."²⁶ Ook in de Gelderse en Zeeuwse coalitieakkoorden wordt concreet in versterkingen van lobby-kracht in Brussel en Den Haag geïnvesteerd. Maar onbeantwoord blijft de vraag: hoe versterken en organiseren we de grensoverschrijdende samenwerking en de kwaliteit hiervan? Hoe kunnen we tot een meer gezamenlijke agenda en doelstelling komen? Wat betreft de grensoverschrijdende governance blijft daarbij de Grenslandagenda tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen, de samenwerkingsagenda tussen Nederland en Nedersaksen en de Vlaams-Nederlandse top onbenoemd. De Limburgse coalitie beoogt het beleid en de uitkomsten meetbaar te maken. Hierbij zijn geen indicatoren benoemd die de kwaliteit van de grensoverschrijdende samenwerking op zichzelf duiden. De indicatoren die benoemd worden, zoals ten aanzien van veiligheid, infrastructuur en welzijn, nemen eveneens niet de euregionale dimensie in ogenschouw. Zoals in het Crossquality-rapport ten aanzien van Interreg is aanbevolen: maak de verduurzaming en versterking van grensoverschrijdende samenwerking integraal onderdeel van de doelstellingen. Vanuit het ITEM onderzoek bleek daarbij ook het belang van institutionele verankering van de samenwerking. Een goed voorbeeld ten aanzien van veiligheid is EMRIC in de Euregio Maas-Rijn: een uniek samenwerkingsverband van de diensten verantwoordelijk voor brandweer, technische hulpverlening, spoedeisende zorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing in hun gebied. De grensoverschrijdende samenwerking is beter dan elders, ondanks, veelal, dezelfde juridische en administratieve belemmeringen. Een stabiele organisatie en duurzame financiering van de samenwerking maakt hierbij het verschil.

In het gedachtegoed van Horizontale Integratie gaat het juist om de vraag hoe in en voor grensregio's de integratie over de grens kan worden verbeterd binnen het Europese integratieproces. Dat laatste werkt sterk verticaal: van Brussel naar lidstaat, naar regio. De horizontale dimensie vraagt om verbindingen en netwerken over de grens op alle niveaus, waarbij derhalve ook de provincie een belangrijke rol heeft in zowel de verticale (richting 'Den Haag' en 'Brussel') als horizontale (richting de buurregio) verbinding. 'Naoberschap' en samenwerking zijn kenmerken over alle coalitieakkoorden, symbolisch gezien zou onder een paragraaf 'zo werken wij met elkaar samen' een benoeming van de samenwerking met de buurlanden een concreet punt kunnen zijn.

²⁵ 'Elke Limburger telt!', p. 16.

²⁶ Ibid.

Screening coalitieakkoorden

Provincie Limburg: 'Elke Limburger telt!'

Op vrijdag 9 juni 2023 verscheen het coalitieakkoord 2023-2027 van de coalitiepartijen BBB, VVD, CDA, PvdA en SP, onder de titel 'Elke Limburger telt!'. Het op 23 juni 2023 geïnstalleerde college en de respectievelijke verantwoordelijkheden zien er als volgt uit:

Léon Faassen (BBB) <ul style="list-style-type: none"> - Landelijk gebied - Grond- en vastgoed - Natuur en stikstof - IPO-bestuur 	Jasper Kuntzelaers (PvdA) <ul style="list-style-type: none"> - Cultuur en erfgoed - Mobiliteit en infrastructuur - Landbouw - Verkeersveiligheid 	Michael Theuns (CDA) <ul style="list-style-type: none"> - Ruimte - Wonen - Bodem en water - Leefbaarheidsfonds
Stephan Satijn (VVD) <ul style="list-style-type: none"> - Economie - Financiën en bedrijfsvoering - Circulaire economie - Public affaires 	Marc van Caldenberg (SP) <ul style="list-style-type: none"> - Sociale agenda - Energie en klimaat - Toezicht en handhaving - Milieu 	Elianne Demollin-Schneiders (BBB) <ul style="list-style-type: none"> - Bestuur - Onderwijs en arbeidsmarkt - Grensoverschrijdende samenwerking - Regiodeals en Europese fondsen

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
Arbeidsmarkt & Economie	<ul style="list-style-type: none"> - Internationale ligging en grensoverschrijdende samenwerking is belangrijk voor nieuwe verdien capaciteit. - Opstellen Visie 2040 voor vestigingsklimaat, waarbij in gesprek met alle sociaal-economische partners, onderwijs- en kennisinstellingen en benutten we de deskundigheid en expertise die er in Nederland en onze buurlanden is. - Opstellen Strategische Arbeidsmarktagenda, sterker dan voorheen wordt samen opgetrokken met de Limburgse kennis- en onderwijspartners naar Den Haag en Brussel om samen de Limburgse belangen voor 'BV Nederland' te behartigen. - We vertalen Europees en nationaal industriebeleid naar de Limburgse context. - Vervullen onze planologische adviesrol naar gemeenten in ruimtelijke procedures en belangenafweging bij relatief grote ruimte vraag. - We blijven werken aan het slechten van barrières en het benutten van kansen van onze grensoverschrijdende arbeidsmarkt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Erkenning belang van de 360 graden arbeidsmarkt over de grenzen heen, maar nog onduidelijk in hoeverre daadwerkelijk grensoverschrijdende afstemming en samenwerking plaatsvindt in kader van nieuwe visies en agenda's alsook hoe die afgestemd zijn met de partners in de euregio. - Van belang voor een goed functionerende grensoverschrijdende arbeidsmarkt om zowel de

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<ul style="list-style-type: none"> - We betrekken nadrukkelijk de grensoverschrijdende arbeidskansen en arbeidsbemiddeling zoals de reeds bestaande GrensInfoPunten en grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling. - De aanbevelingen van Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten met medeoverheden en werkgevers realiseren. 	<p>informatievoorziening en bemiddeling te ondersteunen, alsook te werken aan het slechten van grensobstakels. Nog weinig concrete plannen wat betreft aansluiting op Grenslandagenda en het Schakelmechanisme Vlaanderen/Nederland.</p>
<i>Zorg & Welzijn</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Hoofdpijnen nieuwe Sociale Agenda 2023-2027 verder uitwerken - Omgevingskwaliteit en aspecten van leefbaarheid worden expliciet meegenomen in alle fysieke opgaven om verschillende doelen tegelijkertijd te kunnen realiseren. - In samenwerking met partners continueren we de lopende ontwerpende onderzoeken om een ruimtelijke vertaling te maken van visies en programma's. We zetten samen met het Rijk en andere partners onze activiteiten voor de ontwikkelperspectieven van de NOVEX-gebieden De Peel en Zuid-Limburg voort. - Wij monitoren de brede welvaart in Limburg én de gewenste maatschappelijke impact van het coalitieakkoord in samenhang. 	<ul style="list-style-type: none"> - Er worden plannen genoemd die invulling gaan geven aan de nieuwe Sociale Agenda. Daarbij worden geen grensoverschrijdende kansen benoemd, zoals in armoedepreventie. - Omgevingskwaliteit en leefbaarheid zijn aspecten die in grensregio's ook nauw beïnvloed worden door de buurregio's. - Ruimtelijke ordening is momenteel niet grensoverschrijdend afgestemd, maar biedt veel kansen heeft een eerdere NOVI-voorverkenning van ITEM laten zien. Vooral op het gebied van wonen en de energietransitie. - Brede welvaart in grensregio's wordt ook beïnvloed door het buurland en de interacties daarmee, deze worden niet benoemd.
<i>Mobiliteit & Infrastructuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkeling van Delta Rhine Corridor is een belangrijke prioriteit. Provincie heeft oog voor zorgvuldige ruimtelijke inpassing. - In 2027 is er sprake van een verbeterde bereikbaarheid van Limburg binnen Nederland en de aangrenzende buurlanden met substantiële inzet van nationale en Europese middelen. - Opstellen van nieuwe Mobiliteitsvisie voor zowel de korte termijn (2027) als doorkijk naar lange termijn (2040). - Geen nieuwe grote infrastructurele werken toevoegen aan de mobiliteitsportefeuille. - Blijvende lobby-inzet op [...] de internationale treinverbindingen Drielandentrein, IC Eindhoven-Düsseldorf, Weert-Antwerpen, doortrekken IC Eindhoven-Heerlen naar Aken, multimodale ontsluiting van de Limburgse binnenhavens, mogelijkheden voor aanvullende busverbindingen in de grensstreken. 	<ul style="list-style-type: none"> - Een zorgvuldige ruimtelijke inpassing van een grensoverschrijdende infrastructuur, vereist ook goede afstemming grensoverschrijdend wat betreft vergunningen, subsidies e.d. - Aandacht voor grensoverschrijdende verbindingen in het OV, maar onduidelijk hoe die in de Mobiliteitsvisie (ook grensoverschrijdend afgestemd) wordt verwerkt. - Via inzet op lobby aandacht voor grensoverschrijdende OV-verbindingen, maar geen concrete eigen investeringen benoemd.
<i>Onderwijs & Cultuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - In 2027 spelen onderwijsinstellingen en werkgevers samen beter in op de (Eu)regionale arbeidsmarkt van de middellange termijn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Euregionale ervaringen worden betrokken bij strategische Arbeidsmarktagenda, onduidelijk in hoeverre de euregionale partners zelf ook worden betrokken.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<ul style="list-style-type: none"> - Strategische Arbeidsmarktagenda opstelling, daarbij betrekken wij onze Limburgse onderwijsinstellingen maar ook euregionale ervaringen in aanbod van vakopleidingen, bij- en omscholing. - We ondersteunen het gebruik en de instandhouding van de Limburgse taal. Als provincie stimuleren we dat kinderen hier al zo vroeg mogelijk mee in aanraking komen. Daarnaast verwachten we van het Rijk structurele ondersteuning als aanvullende impuls op het gesloten Convenant inzake de Nederlandse erkenning van de Limburgse taal (2019). 	<ul style="list-style-type: none"> - Stimuleren Limburgse taal, dat ook voor meertaligheid nuttig is in grensregio's. - Geen benoeming van buurtalen hoewel dat in de partijprogramma's veelvuldig terugkwam. - Geen benoeming van structurele ondersteuning van grensoverschrijdende onderwijscoördinatie en kennispunt (bijvoorbeeld nu binnen EMRLingua).
<p><i>Veiligheid</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering aan Hoogwaterbeschermingsprogramma en Programma waterveiligheid en Ruimte Limburg. Thema landelijk en Europees op de kaart zetten en pakken daarin een voortrekkersrol. - We bieden waar nodig de veiligheidsketen ondersteuning bij een (grensoverschrijdende) aanpak van overheden tegen ondermijnende- en drugscriminaliteit op basis van ervaringen van afgelopen periode. Met daarbij ook aandacht voor preventie. We spannen ons in om de problematiek van de grensstreek aan te kaarten in Den Haag en de scheve verdeling van middelen recht te trekken. 	<ul style="list-style-type: none"> - Proactieve inzet op waterveiligheid met partners, de grensoverschrijdende samenwerking met partners in de euregio hierin blijft onbenoemd – maar wel van belang zo heeft het overlast in 2021 laten zien. - ITEM onderzoek naar hoogwater heeft laten zien dat er stevig geïnvesteerd moet worden in grensoverschrijdend crisisbeheer. - Voornamelijk inspanning via lobby voor middelen vanuit Den Haag. Aanbevelingswaardig om ook aandacht te schenken aan de samenwerking zelf grensoverschrijdend tussen overheden en autoriteiten.
<p><i>Energietransitie & Klimaat</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Aanvalsplan Waterkwaliteit voor verbetering waterkwaliteit, gericht op alle sectoren. - Steunen organisatiestructuur van vier nationale parken in Limburg. - We zetten ons in om samen met het Rijk ook buurlanden te stimuleren minder stikstof uit te stoten die neerslaat op onze natuurgebieden. - Meer werk maken van daadwerkelijk meten van uitstoot bij verschillende sectoren en zorgen voor meer Limburgse meetnetten, waarbij actief de samenwerking met rijksinstanties en grensoverschrijdende partners wordt opgezocht. - Vergroten kennis op gebied van interactie en versterken van samenhang tussen verschillende transitie in Limburg. - Onderzoeken de mogelijkheden om in grensoverschrijdend verband te komen tot een beter afgestemde energie-infrastructuur, waarbij we knelpunten en belemmeringen ook actief zullen agenderen bij de Rijksoverheid en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aanvalsplan Waterkwaliteit: ook grensoverschrijdend afgestemd gelet op de grote invloed van buurlanden. - Inzet op meetbaar maken van de stikstofuitstoot, ook met grensoverschrijdende partners. Minder aandacht voor een gemeenschappelijke aanpak voor terugbrengen van de uitstoot. - Geen heldere plannen om de interactie tussen de uitstoot aan weerszijden van de grens meetbaar te maken. - Belangrijk en innovatief punt om grensoverschrijdend de energie-infrastructuur beter af te stemmen. Minder duidelijk hoe knelpunten en

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<ul style="list-style-type: none"> - Op basis van het lopende haalbaarheidsonderzoek en consortiumvorming naar kernenergie met 'Small Modular Reactors' (SMR's), worden mogelijke vervolgstappen genomen. Hierbij kijken wij met grote aandacht naar aspecten van veiligheid en voorgestelde oplossingen voor afval. De Rijksoverheid en de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS) zijn en blijven verantwoordelijk. Zij staan aan de lat voor eventuele realisatie, bekostiging, uitvoering, nucleaire veiligheid, stralingsbescherming en regels rondom opslag van kernafval. 	<ul style="list-style-type: none"> - belemmeringen ook door eigen inspanningen opgelost worden. - Kernenergie vormt een (politiek) gevoelig onderwerp in de buurlanden, negatieve grenseffecten zijn te verwachten. Innovatieve participatie van buurgemeenten zou belangrijk kunnen zijn.
<i>Innovatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering geven aan PS-besluiten van de Brightlands-campussen, met tussenevaluatie in 2026. - Dwarsverbanden stimuleren tussen de campussen onderling en de relevante regionale programma's. Ook wordt ingezet op een sterkere grensoverschrijdende samenwerking van de campussen met kenniscentra en onderwijsinstellingen in de Euregio en daarbuiten. - Maximale inzet op komst van Einstein Telescope. - Een actieve lobby naar Europa en het benutten van nationale en Europese fondsen is noodzakelijk het gewenste kwaliteitsniveau van de provinciale (wettelijke) kerntaken zeker te stellen en onze ambities te realiseren. 	<ul style="list-style-type: none"> - Positief dat wordt ingezet op een sterkere grensoverschrijdende samenwerking tussen de campussen met kenniscentra en onderwijsinstellingen. Dat betekent ook het ter beschikking maken van capaciteit en middelen hiertoe en meer aandacht voor de noodzakelijke randvoorwaarden voor vrije samenwerking. - Geen concrete plannen voor versterkte grensoverschrijdende afstemming van randvoorwaarden (vergunningen, subsidies etc.). - Om het gewenste kwaliteitsniveau te behalen kan ook nadrukkelijker afstemming en aansluiting bij programma's van de buurregio's worden gevonden. - Aandacht ook voor innovatie wat betreft grensoverschrijdende samenwerking/instrumenten/governance?
<i>Euregionale governance & samenwerking</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe programmatische aanpak binnen de provinciale organisatie, waarmee lobbykracht wordt versterkt en beter verzilvert. 'Daarbij geldt: hoe meer eenheid we samen in de (Eu)regio weten te realiseren, hoe beter de resultaten.' - 'We zetten in op grensoverschrijdende samenwerking. De leden van het college hebben de opdracht om vanuit de inhoudelijke aandachtsvelden actief de samenwerking met onze buurregio's en Europese instellingen op te zoeken. We behartigen de Limburgse belangen in nauw overleg en goede verstandhouding met onze burens. Die samenwerking moet ertoe leiden dat in grensoverschrijdende dossiers en thema's de hardnekkige belemmeringen van landsgrenzen worden doorbroken.' 	<ul style="list-style-type: none"> - Positief aandacht voor de euregionale bundeling van krachten, dit vereist ook investeringen in de organisatie van grensoverschrijdende samenwerking en afstemming. - Goed dat grensoverschrijdende samenwerking niet alleen als portefeuille wordt benoemd, maar ook als individuele verantwoordelijkheid van alle leden op de verschillende thema's. Inderdaad is grensoverschrijdende samenwerking van belang op een breeds scala aan thema's. Minder aandacht voor de grensoverschrijdende organisatie van de samenwerking die dossiers kan prioriteren en oplossen.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	- We willen ruimte te maken om te pionieren en samen te komen tot vernieuwende grensoverschrijdende initiatieven'.	- Positief, maar nog niet concreet: hoe kan ruimte worden gecreëerd? Gedachte van 'afwijken' en European Cross-border Mechanism? Ondersteuning van de recente resolutie van het Europees Parlement ten aanzien van Cross-border Cooperation Point?

Provincie Gelderland: 'Gewoon doen'

Op 14 juni 2023 presenteerden de coalitiepartijen BBB, VVD, CDA, ChristenUnie en SGP het coalitieakkoord 2023-2027, getiteld 'Gewoon doen'. Het op 28 juni 2023 geïnstalleerde college en de respectievelijke verantwoordelijkheden zien er als volgt uit:

<p>Harold Zoet (BBB)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Landbouw - Biodiversiteit/natuur - Stikstof - Vrijkomende agrarische bebouwing - Vitaal landelijk gebied Gelderland 	<p>Dirk Vreugdenhil (ChristenUnie)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Leefbaarheid en inclusiviteit - Wonen - Ruimtelijke ordening - Omgevingsvisie - Steengoed Benutten 	<p>Peter Drenth (CDA)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Personeel, organisatie en communicatie - Algemeen bestuur en sterk bestuur - Coördinatie lobby - Erfgoed en cultuur - Recreatie en Toerisme - Transitie Foodvalley
<p>Helga Witjes (VVD)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Financiën - Economie en innovatie - Sport - Grondzaken - Aandeelhouderschappen - Railterminal Gelderland 	<p>Ans Mol (BBB)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Water en klimaatadaptatie - Energie - Gezonde en veilige leefomgeving - Europese Comité van de Regio's - IPO - Vergunningen Toezicht en Handhaven 	<p>Klaas Ruitenbergh (SGP)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bereikbaarheid - Openbaar vervoer - Provinciale infrastructuur - Fietsen - Verkeersveiligheid - Veren

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
Arbeidsmarkt & Economie	<ul style="list-style-type: none"> - Er moeten genoeg bereikbare bedrijventerreinen en werklocaties zijn. Bestaande locaties moeten voorbereid zijn op de toekomst, met een betrouwbaar energienet. - Gelderland spil in de logistiek van Nederland. Dat biedt economische kansen. Maar deze sector staat onder druk. Niet alles kan overal. - We verbeteren het vestigingsklimaat. Ondernemers hebben binnen de provincie 1 aanspreekpunt. We versnellen procedures en toetsen regelmatig de impact en uitvoerbaarheid van de regels. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kansen voor bedrijventerreinen over de grens worden niet benoemd, noch de nodige samenwerking op het energienet voor bedrijven aan de grens. Kansen voor innovatieve oplossingen netcongestie? - Aanspreekpunt voor ondernemers: voorziet dat ook in grensoverschrijdende informatie voor activiteiten met/vanuit de buurlanden? Grenseffectentoetsing?
Zorg & Welzijn	<ul style="list-style-type: none"> - We zijn ons ervan bewust dat onze keuzes over de provincie van invloed zijn op de leefbaarheid van alle Gelderlanders. Daar hebben we oog voor. Dat doen we onder de noemer 'brede welvaart'. Brede welvaart wordt wel omschreven als de kwaliteit van leven hier en nu, en de mate waarin deze ten koste gaat van de brede welvaart van latere generaties of van die van mensen elders in de wereld. Dat loopt als een rode draad door dit akkoord. 	<ul style="list-style-type: none"> - Brede welvaart en de meting daarvan stopt aan de grens. De brede welvaart wordt ook beïnvloed door het buurland in grensregio's, wegens de interacties. Belang van een grensoverschrijdende benadering en grensoverschrijdende indicatoren die recht doen aan de realiteit van grensgebieden.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<ul style="list-style-type: none"> - Wij stimuleren de samenwerking tussen de ondersteuningsinstellingen, zodat ze efficiënter werken. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aanbevelingswaardig om ook de ondersteuningsinstellingen grensoverschrijdend beter samen te laten werken voor bijvoorbeeld grenspendelaars.
<i>Mobiliteit & Infrastructuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Aansluitingen zijn een punt van zorg, vooral waar verschillende vervoerders zijn en gebruikers van het openbaar vervoer met onnodig lange wachttijden te maken krijgen. Het kan niet zo zijn dat verschillende vervoerders dit onderling niet regelen. - We vragen oplossingen voor de huidige knelpunten en de knelpunten die we aan zien komen vanwege de grote verstedelijking de komende jaren. We intensiveren de lobby op: [...] snelle intercity Arnhem-Berlijn (Europees netwerk (TEN) behouden). - We blijven lobbyen voor een betere verbinding en gebruik van de bestaande Betuwelijn met Duitsland. - Het openbaar vervoer moet anders. We hebben een systeem voor ogen met een ruggengraat van centraal geregeld openbaar vervoer met goede op- en overstappunten, zodat het goed is te combineren met fietsen en lopen (dit noemen we ook wel hubs). - Lokale initiatieven moeten verbonden kunnen worden over de grenzen van concessies heen. Daar doen we proeven voor. - Er moeten voldoende laadmogelijkheden zijn voor nieuwe, duurzame vormen van vervoer, elektrisch of met waterstof. Innovatie op dit vlak ondersteunen we in samenwerking met onze kennisinstellingen en het bedrijfsleven. We liften mee met ontwikkelingen die al lopen en gaan bijvoorbeeld door met het programma 'Slim & Schoon Onderweg'. 	<ul style="list-style-type: none"> - Eveneens zorg voor betere afstemming van het tijdschema tussen Duitse en Nederlandse uitvoerders voor grensoverschrijdende verbindingen? Aandacht voor toekomstige grensoverschrijdende aanbestedingen? - Lobby op de verbinding Arnhem-Berlijn en Betuwelijn met Duitsland, nog geen benoeming van andere concrete grensoverschrijdende verbindingen of andere OV-middelen. - Plan voor 'mobiliteitshubs': ook grensoverschrijdend afgestemd en compatibel, zodat mobiliteitsopties te combineren zijn over de grens? - Kunnen initiatieven ook over de landsgrenzen heen worden verbonden? Extra stimulans voor grensoverschrijdende concessies? - In het grensgebied vraagt dit ook om afstemming met de buurregio, zodat rondom de grens ook laadmogelijkheden afdoende bereikbaar zijn.
<i>Onderwijs & Cultuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Met de Nedersaksische overheden ondersteunen wij het gebruik van de streektaal. In de komende periode vooral via het streektaalinstituut en door verbinding met het onderwijs. 	<ul style="list-style-type: none"> - Streektaal kan een positieve bijdrage leveren aan het begrijpen van buurtalen. Geen vermelding meer van buurtalen.
<i>Veiligheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> - We zetten ons in voor een goede waterveiligheid en het voorkomen van wateroverlast. 	<ul style="list-style-type: none"> - Voor water in grensgebieden is men gedeeltelijk ook afhankelijk van het buurland. Geen vermelding van grensoverschrijdende samenwerking in preventie en veiligheid.
<i>Energietransitie & Klimaat</i>	<ul style="list-style-type: none"> - We willen geen nieuwe windturbine initiatieven zolang de herziene omgevingsverordening Gelderland niet is vastgesteld. We benutten de milieueffectrapportages die komen voor het aanpassen van de 	<ul style="list-style-type: none"> - In Duitsland wordt ingezet op juist meer windturbines/parken (Coalitieakkoord Duitsland 2021). Geen vermelding van afstemming ruimtelijke ordening en energiestrategieën over de grens.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<p>zoekgebieden. Veranderende omstandigheden en inzichten moeten een plek krijgen in regionale energiestrategieën.</p> <ul style="list-style-type: none"> - We nemen geen nieuwe wind-initiatieven in behandeling boven de in Provinciale Staten gemaakte afspraken uit regionale energiestrategieën. - We willen dat opbrengsten van energieprojecten meer terugvloeien naar de directe omgeving. - We beschouwen de bouw van een kleine kerncentrale (kleine modulaire reactor) als een serieus alternatief. We onderzoeken de mogelijkheden daartoe en stimuleren en benutten de kennisontwikkeling hierover in Gelderland. We gebruiken hiervoor het beschikbare geld van het Rijk. Dat doen we met het doel om het in deze periode zo voor te bereiden dat het over 8 jaar gerealiseerd kan worden. - Zonnepanelen plaats je wat ons betreft op daken of eventueel via andere vormen van dubbel ruimtegebruik. In ieder geval niet op goede landbouwgrond. Daarvoor stellen we regels vast, uiterlijk medio 2024, liefst eerder. - We streven er ook naar dat energie zoveel mogelijk wordt opgewekt en opgeslagen waar het ook wordt gebruikt. Dat doen we met de Gelderse Energie-infrastructuur en het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat. Slimme combinaties qua plek hebben de voorkeur. Als daarvoor regels in de weg zitten, willen we die heroverwegen of op specifieke plekken experimenteerruimte bieden om van regels af te wijken en de oplossingen voor de toekomst uit te proberen. - De Kaderrichtlijn Water vraagt de komende jaren onze volle aandacht. 	<p>Eerder ITEM onderzoek heeft het de kansen en mogelijkheden voor betere coördinatie geduid, waarbij er synergiën bestaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grensoverschrijdende participatie en inspraak ook mogelijk in grensgebieden? - In Duitsland ligt kernenergie gevoelig, nu daar kerncentrales worden gesloten. Mogelijke gevoeligheid voor grensoverschrijdende samenwerking. Nieuwe instrumenten voor grensoverschrijdende consultatie? - - Regels voor plaatsing zonnepanelen: effecten voor grensoverschrijdende samenwerking in de energietransitie mogelijk? - Duidelijke kansen voor grensgebieden als lokale opwekking en opslag ook grensoverschrijdend mogelijk wordt gemaakt en afgestemd. Wordt de experimenteerruimte ook grensoverschrijdend overwogen om innovatieve pilots te starten? - Grensoverschrijdende kansen voor netcongestie? - Water is grensoverschrijdend van nature, vereist ook grensoverschrijdende samenwerking.
<p><i>Innovatie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - We blijven innovaties stimuleren door initiatieven als Foodvalley en Connectr te ondersteunen en een duidelijke koppeling te maken naar de Gelderse midden- en kleinbedrijven. Want voedsel, gezondheid en de transitie van energie zijn grote maatschappelijke vraagstukken. - Onze ontwikkelingsmaatschappij Oost NL speelt hierbij een belangrijke rol met kennis, netwerken en instrumenten zoals subsidies. - We halen meer nationale en Europese fondsen binnen en verbinden deze met het mkb. 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen kansen/koppeling met Duitse bedrijven en centra benoemd. - Geen concrete plannen voor grensoverschrijdende projecten, samenwerkingen of investeringen hierin.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
<p><i>Euregionale governance & samenwerking</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - We werken met de lange termijn voor ogen. Continuïteit en betrouwbaarheid zijn voor ons van belang en we willen niet van crisis naar crisis rennen. - We maken afspraken over hoe we handelen als we (toch) worden overvallen door sterk gewijzigde of onvoorziene omstandigheden. - Wij willen elke gemeente regelmatig bezoeken. Gedeputeerde Staten bezoeken elke gemeente 1 keer per jaar en we willen dat Provinciale Staten deze bestuursperiode in iedere gemeente komen. - De ingezette Duitslandstrategie willen we behouden en verder ontwikkelen. Duitsland is voor Gelderland een belangrijke strategische (handels)partner. - We zien te veel bestuurlijke drukte. We doen mee in samenwerkingsverbanden vanuit onze kerntaken. 	<ul style="list-style-type: none"> - Crises als COVID-19 heeft het belang van grensoverschrijdende samenwerking, netwerken en afspraken laten zien. Geen vermelding hiervan, maar van belang om ook grensoverschrijdende afspraken te maken (zoals in geval van crisis). - Voor Euregionale cohesie kan ook als doestelling de grensoverschrijdende bezoeken worden opgenomen. - Duitslandstrategie wordt een economische invalshoek gegeven, maar nog geen nadere invulling. Ook de organisatie ervan, bijv. in euregionaal verband blijft onbenoemd. - Effecten voor deelname aan grensoverschrijdende verbanden als euregio's? - Inzet financiële middelen voor grensoverschrijdende projecten, verdere ontwikkeling van INTERREG?

Provincie Zeeland: 'Met Zeeland, voor Zeeland!'

Op 16 juni 2023 presenteerden de coalitiepartijen BBB, CDA, VVD en SGP het coalitieakkoord 2023-2027, getiteld 'Met Zeeland, voor Zeeland!'. Het op 30 juni 2023 geïnstalleerde college en de respectievelijke verantwoordelijkheden zien er als volgt uit:

<p>Arno Vael (BBB)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Landbouw en fruitteelt - Water - Klimaatadaptatie - Grondzaken, Bodem - 'Wind in de Zeilen' 	<p>Jo-Annes de Bat (CDA)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Economie en visserij - Energietransitie - Sport en Cultuur - Financiën - Digitalisering 	<p>Harry Maas (SGP)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Infrastructuur en mobiliteit - Cultureel erfgoed - Leefbaarheid - Onderwijs - Bestuur en coördinatie Interbestuurlijk toezicht - Facilitaire en Juridische zaken - IPO-bestuur
<p>Wilfried Nielen (BBB)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Natuur en natuurbeleving - Grensoverschrijdende samenwerking en Europa - Personeel en organisatie - Communicatie 	<p>Dick van der Velde (VVD)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ruimtelijke ordening - Wonen en Bedrijventerreinen - Toerisme en recreatie - Milieu - ICT 	

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
Arbeidsmarkt & Economie	<ul style="list-style-type: none"> - Hoofddoelen van ons economisch beleid zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Een goed imago en vestigingsklimaat waar talent zich kan ontwikkelen, • Stimulering van innovatie en ondersteunen van Zeeuwse sectoren, • Transitie naar een duurzame en circulaire economie. - Bij de uitvoering maken we optimaal gebruik van Europese en Rijksfondsen. Belangrijke partners in de uitvoering van ons economisch beleid zijn Economische Impuls Zeeland, Dockwise en de Economic Board Zeeland. - Doorgaan met ontwikkelen North Sea Port District. - Op economisch gebied werken we samen (verder) [met Vlaanderen] aan de ontwikkeling van North Sea Port. - Verder opent de Kanaalzone ook een economisch perspectief naar het zuiden. Het Rijk heeft het North Sea Port district aangewezen als zogenaamd NOVEX-gebied. Daarvan zijn er zestien in 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoofddoelen worden benoemd, alsook de partners die daarbij meegenomen worden. Hierbij wordt de grensoverschrijdende dimensie niet genoemd: welke partners over de grens nodig zijn, alsook hoe de doelen over de grens afgestemd kunnen worden en elkaar kunnen versterken. - Samenwerking in het kader van North Sea Port District wordt genoemd, maar zonder de beschrijving van concrete doelstellingen of middelen.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<p>Nederland. In een NOVEX-gebied komen allerlei landelijke opgaven (bijvoorbeeld energie, infrastructuur, landbouw en natuur) samen. Die krijgen speciale aandacht en middelen van het Rijk.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Om in de grote vraag naar arbeidskrachten te voorzien, hebben Zeeuwse bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden (Arbeidsmarkt regio Zeeland) enkele jaren geleden de krachten gebundeld in het Aanvalsteam Arbeidsmarkt. Met steun van dit team is al veel gerealiseerd, zoals een HR-netwerk, de Zeeuwse vacaturebank, het Mobiliteitsteam, het LLO-teamplatform (leven lang ontwikkelen) en het Expat Center Zeeland. We gaan hier onverminderd mee door. De uitdaging is tweeledig: zowel nieuwe mensen aantrekken als de huidige mensen behouden. - Met het oog op arbeidsmarktvragestukken is het belangrijk dat belemmerende wet- en regelgeving verdwijnt. Wij pleiten met name voor het erkennen van diploma's aan beide zijden van de grens – dat is hierin van wezenlijk belang. 	<ul style="list-style-type: none"> - Er wordt erkenning gegeven aan de grensoverschrijdende arbeidsmarkt door te pleiten voor wegnemen van belemmerende wet- en regelgeving. Er is een Aanvalsteam Arbeidsmarkt, dat voort wordt gezet. Hierin worden nog geen grensoverschrijdende partners en kansen concreet benoemd. Bijvoorbeeld de kansen van grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling en de doorontwikkeling van instellingen zoals Service Grensoverschrijdende Arbeidsbemiddeling (SGA) worden niet genoemd. Wel is er aandacht voor de details zoals erkenning van diploma's, zonder concreet plan.
<p><i>Zorg & Welzijn</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Behoud van kwaliteit van de leefomgeving. - Op dit moment zijn we samen met onze regionale partners de puzzel aan het leggen (voor brede welvaart). Geeft richting aan de keuzes die we maken. - Ook dossiers wat niet provinciale kerntaken zijn, zal de provincie helpen, verbinden en eventueel opschalen. - Brede welvaart betekent voor ons dat de kwaliteit van leven van de inwoners meespeelt in ruimtelijke en economische keuzes, maar ook dat we actief investeren in gezondheid, sport, bewegen en mobiliteit. Maar brede welvaart uit zich in meer aspecten van het leven. Wij monitoren hoe de brede welvaart zich ontwikkelt en zullen daar zo nodig ook op bijsturen. Daarom maken we een sociale agenda, waarin onze huidige activiteiten staan. - We zien dat de gezondheidszorg in Zeeland de komende jaren voor grote uitdagingen staat. De primaire verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij gemeenten en instellingen, zoals zorgaanbieders en verzekeraar(s). Tegelijkertijd is er vanuit diverse partijen uit het maatschappelijk middenveld een oproep aan ons gedaan om te onderzoeken hoe we een aanvullende en ondersteunende rol kunnen spelen. Bijvoorbeeld bij samenwerkingsinitiatieven in het zorgdomein. Dat gaan we doen. We blijven ook participeren in de Zeeuwse Zorgcoalitie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Brede welvaart als sturing middel voor beleid. Hierbij wordt dit niet als grensoverschrijdende opgave genoemd. Brede welvaart wordt wel in grensregio's door de buurregio en de interactie daarmee beïnvloed. Er worden geen concrete doelstellingen en indicatoren genoemd, noch hoe dit grensoverschrijdend beter gemonitord kan worden. - Zorg wordt door de provincie wel opgepakt in een aanvullende en ondersteunende rol. Er wordt een voorbeeld genoemd, maar geen vermelding van ondersteuning van grensoverschrijdende samenwerking in de zorg. Hier liggen wel al initiatieven en samenwerkingen, alsook kansen.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
<i>Mobiliteit & Infrastructuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Lobby voor betere treinverbinding naar Breda en Randstad - In de vastgestelde regionale mobiliteitsstrategie is aangegeven hoe we daarmee om willen gaan in de nieuwe OV-concessie, vanaf 2025: grote bussen volgens een dienstregeling op de lijnen waar veel mensen reizen, fijnmazige oplossingen waar minder mensen reizen. Scholierenlijnen krijgen hierbij speciale aandacht. - Daarnaast ontwikkelen we een visie op de (gewenste) functie van de Zeelandbrug en de gehele Midden-Zeelandroute in het Zeeuwse wegennetwerk: investeringen in infrastructuur leiden immers ook tot ruimtelijke ontwikkelingen. - Over de weg is de verbinding van het havengebied naar het zuiden sterk, maar voor het spoor zijn investeringen nodig. Om vervoer van gevaarlijke stoffen door Bergen op Zoom en Roosendaal te verminderen is de aanleg van de VEZA-boog (Verbinding Zeeland-Antwerpen) gewenst. En de realisatie van een goederenspoorlijn tussen Gent en Terneuzen geeft Zeeuws- Vlaanderen een belangrijke verdere impuls. De afgelopen jaren zijn voorbereidende stappen gezet. Wij zien erop toe dat die ook tot realisatie leiden. - Ook dringen we bij het Rijk aan op serieus onderzoek naar personenvervoer van Terneuzen naar Gent over deze spoorlijn - We werken samen (verder) [met Vlaanderen] aan [...] de nieuwe zeesluis en aan een gezamenlijke lobby voor een directe spoorverbinding tussen Gent en Terneuzen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Voornamelijk aandacht voor regionale bereikbaarheid binnen de provincie. Minder aandacht voor de lokale verbindingen over de grens en de goede aansluitingen daarop. - Sterke ondersteuning voor de verbinding Gent-Terneuzen. Hiertoe monitort de provincie de ontwikkelingen rondom de spoorverbinding Gent-Terneuzen voor goederen en dringt de provincie aan voor onderzoek naar personenvervoer over deze lijn. Minder concreet zijn de acties die door eigen organisatie kunnen worden ondernomen, noch hoe dit grensoverschrijdend dient te worden georganiseerd.
<i>Onderwijs & Cultuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - We blijven daarom de samenhang en focus in het Zeeuwse onderwijs versterken. Daartoe stellen we, samen met de kennisinstellingen en bedrijfsleven, een nieuwe strategische agenda op. Die zorgt voor samenhang, focus en synergie op onderwijs en onderzoek. Elementen op die agenda zijn wat ons betreft in ieder geval het aantrekken van internationale studenten (voor zowel de arbeidsmarkt als de instandhouding van onderwijsinstellingen), opleidingsplaatsen in of nabij Zeeland, en campus-ontwikkeling voor een beter studentenklimaat. 	<ul style="list-style-type: none"> - Een nieuwe strategische agenda wordt opgesteld, nog onbenoemd blijft of daarbij ook grensoverschrijdende afstemming plaatsvindt om ook het euregionale perspectief met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen mee te nemen. - Aandacht voor het aantrekken internationale studenten, maar niet direct een Euregionale aanpak of focus voor een betere 360-graden markt.
<i>Veiligheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ondermijnende criminaliteit doet overal afbreuk aan de samenleving, maar de havengebieden zijn in het bijzonder kwetsbaar. Die verdienen speciale aandacht. Samen met het Rijk werken we aan de verdere ontwikkeling van het gebied. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het havengebied tussen Gent en Terneuzen is grensoverschrijdend. Toch wordt de grensoverschrijdende samenwerking hierbij niet concreet benoemd.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
<p><i>Energietransitie & Klimaat</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - De aanpak vraagt regionale en landelijke maatregelen. Van het Rijk is inzet nodig op de stikstof die uit andere landen komt en van zeeschepen. - Kaderrichtlijn water uiterlijk in 2027 in orde. We overleggen met het waterschap en andere betrokken partijen over wat er verder nodig is om aan de kaderrichtlijn te voldoen. - Klimaatadaptiestrategie Zeeland opgesteld, uitvoering doorzetten, op basis van nieuwe scenario's van KNMI een volgende KasZ opstellen. - Klimaataspecten bij de keuzes in ruimtelijke agenda betrekken - Alleen door intensieve samenwerking binnen de regio klimaatdoelen halen en vasthouden. - Kernenergie: draagvlak en betrokkenheid van regionale inwoners en overheden is essentieel. Aandacht voor inpassing en leefbaarheid van de kernen bij centrales e.d. - Rijk is verantwoordelijk voor hoofdinfrastructuur rond energie, zoals 380kV-verbinding met Zeeuws-Vlaanderen en aansluiting van Zeeland op waterstof-infrastructuur. - Milieuvraagstukken gaan vaak over grenzen heen: denk aan de PFAS-problematiek. Wij continueren de aanpak vanuit de provincie en blijven het Rijk aanspreken op zijn verantwoordelijkheid in het verlagen van het PFAS-gehalte in onze wateren. 	<ul style="list-style-type: none"> - Potentiële conflicten met buurlanden over stikstof emissies. - Waterkwaliteit en de doelstellingen niet grensoverschrijdend beschreven, terwijl dit relevante betrokken partijen zijn. - Klimaatdoelen worden geformuleerd, waarbij intensieve samenwerking binnen de regio als leidraad wordt benoemd. De samenwerking over de grens wordt niet concreet gemaakt, zoals binnen de euregio. - Kernenergie: het is niet duidelijk of Vlaamse burgers ook onder regionale inwoners vallen, grensoverschrijdende participatie is onbenoemd. - Voor de grensoverschrijdende verbindingen naar Vlaanderen wordt het Rijk verantwoordelijk gehouden. - Als milieuvraagstuk wordt PFAS concreet genoemd, maar niet bijgestaan met grensoverschrijdende plannen of afstemming.
<p><i>Innovatie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Via Impuls investeren we ook in internationale handelsbevordering. - We gaan door met het in stand houden van kennis- en innovatienetwerken. In deze netwerken werken bedrijven, kennisinstellingen en overheden in de belangrijke sectoren van de Zeeuwse economie met elkaar samen aan innovatie en de invulling van nieuwe opleidingen. Door die robuuste netwerken kunnen bedrijven en kennisinstellingen ook beter dan nu gezamenlijk inspelen op Europese en nationale fondsen. - Op het gebied van kennis is er een samenwerking tussen de universiteit van Gent en Campus Zeeland. - De grensoverschrijdende projecten zijn voorbeelden van initiatieven die gezamenlijk zijn voorbereid en gefinancierd. Daarbij is dus niet alleen het investerend vermogen van Zeeuwse overheden en bedrijven van belang, maar ook cofinanciering van het Rijk en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking Gent – Campus Zeeland wordt genoemd. - Investerend vermogen als voorwaarden van grensoverschrijdende projecten, maar geen vermelding van bijvoorbeeld cofinanciering

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
<p><i>Euregionale governance & samenwerking</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Om ons werk beter te doen investeren we in digitalisering. En om ook partners buiten Zeeland mee te krijgen zorgen we voor een goede lobby-, communicatie- en marketingstrategie. - Samenwerken als één overheid betekent voor ons dat het belangrijker is om gezamenlijk de goede resultaten te boeken, dan om ons af te vragen waar een taak of bevoegdheid formeel belegd is. Het gaat om het leveren van meerwaarde – zonder in de rol van anderen te treden – ook al hebben we geen formele taak. - We blijven inzetten op de versterking van de bestuurskracht van de Zeeuwse overheden en profilering naar Den Haag en Brussel. - De samenwerking met Vlaanderen kent op gebieden als economie, wonen en werken, cultuur en infrastructuur een lange traditie. [...] De samenwerking op al die gebieden willen we behouden en verder versterken. - En als we pleiten voor ruimte voor maatwerk, moeten we ook aangeven hoe dat maatwerk er in Zeeland uit moet zien. 	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking met Vlaanderen zonder benoeming van Euregio structuren, visie voor de doorontwikkeling en afstemming van grensoverschrijdende organisaties zoals Euregio en North Sea Port District. - Eveneens geen vermelding van het Schakelpuntmechanisme dat wordt opgezet

Provincie Groningen: 'Veur Mekoar'

Op 29 juni 2023 presenteerden de coalitiepartijen BBB, PvdA, ChristenUnie en Groninger Belang het coalitieakkoord 2023-2027, getiteld 'Veur Mekoar'. Het op 5 juli 2023 geïnstalleerde college en de respectievelijke verantwoordelijkheden zien er als volgt uit:

<p>Henk Emmens (BBB)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Landbouw en visserij - Natuur en landschap - Wadengebied - Economie - Dienstverlening 	<p>Johan Hamster (ChristenUnie)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobiliteit - Gezondheid, welzijn, zorg - Bestaanszekerheid - Energie en klimaat - Water 	<p>Tjeerd van Dekken (PvdA)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbeidsmarkt en werkgelegenheid - Scholing en onderwijs - Leefbaarheid en brede welvaart - Wonen - Kunst en cultuur - Milieu - Digitalisering
<p>Susan Top (Partijloos)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mijnbouw schade en verduurzamen - Nationaal programma Groningen - Opgave Erfgoed, Ruimtelijke kwaliteit - Vrijetijdseconomie 	<p>Bram Schmaal (Groninger Belang)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Financiën - Ruimtelijke ordening - Sport - Internationalisering 	

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
Arbeidsmarkt & Economie	<ul style="list-style-type: none"> - Samen met de gemeente Het Hogeland zitten we in een open proces om de Eemshaven uit te breiden door een bedrijventerrein te ontwikkelen in de Oostpolder. Hier moet ruimte komen voor een bedrijventerrein met zeer grote bedrijven dat door een integraal en open planproces optimaal ruimtelijk wordt ingepast. - Daarbij richten we ons niet alleen op de economisch sterkere regio's in onze provincie, maar zetten we ook in op de ontwikkeling van andere regio's met groeipotentie. Om de Groninger belangen beter te kunnen bedienen, hebben we middelen vanuit het Rijk en Europa nodig. We pakken dit actief op. - We formuleren een nieuwe economische visie. Daarin hebben we aandacht voor de ontwikkeling en bloei van de agrarische sector, vrijetijdseconomie, health-sector, innovatieve en groene industrie, maakindustrie, transport, onze industrieterreinen en winkelkernen. Wij zoeken hierin naar samenhang en (internationale) samenwerking, zodat sectoren van elkaar kunnen leren en vraag en aanbod beter op elkaar aansluiten. 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitbreiding van de Eemshaven door een bedrijventerrein in de Oostpolder. Belang van grensoverschrijdende afstemming in de nabijheid van de Duitse grens, alsook voor mogelijke kansen. - Inzet op ontwikkeling van 'groeiregio's'. Dit zijn ook regio's aan de grens, waar grensoverschrijdende kansen te behalen zijn. Daarvoor zijn ook provinciale middelen nodig, zoals cofinanciering bij de Europese Interreg-middelen. - Aandacht voor samenhang en (internationale) samenwerking in de formulering van een nieuwe economische visie. Dat betekent ook afstemming van mogelijke visies over de grens en het meenemen van relevante grensoverschrijdende aspecten als vraag en aanbod.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
<i>Zorg & Welzijn</i>	<ul style="list-style-type: none"> - We zetten ons in om de Brede Welvaart, de kwaliteit van leven voor onze inwoners, te verbeteren. - Wij werken de komende periode aan een brede leefbaarheidsvisie met een bijbehorend leefbaarheidsprogramma, met als doel de Brede Welvaart te verbeteren. 	<ul style="list-style-type: none"> - Brede welvaart wordt beïnvloed door de interacties over de grens, hier moet rekening mee gehouden worden in beleid en gezamenlijk op gestuurd worden. Zo ook in een brede leefbaarheidsvisie.
<i>Mobiliteit & Infrastructuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Wij zetten ons in voor snelle treinverbindingen. Dat doen we door de aanpak van het hoofdstation Groningen, het verbeteren van bestaand spoor (de flessenhals Zwolle - Meppel) en de verbinding naar Noordwest-Duitsland (Wunderline). Op korte termijn willen we dat de spoorlijn Groningen-Veendam-Stadskanaal-Emmen-Enschede (Nedersaksenlijn) er komt, op langere termijn de Lelylijn. - Samen met de gemeenten Het Hogeland en Eemdelta en de overige partners werken wij aan de ontwikkeling van de havens. De Eemshaven en de haven in Delfzijl kunnen onze lokale economie versterken en werkgelegenheid creëren. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor de grensoverschrijdende verbinding, Wunderline. Nog niet bijgestaan met concrete acties of initiatieven. - Geen mogelijkheden van betere samenwerking over de grens worden benoemd, met Noord-Duitse zeehaven Niedersachsen Ports – zoals bijvoorbeeld benoemd in Havenvisie 2030 van Groningen Seaports.
<i>Onderwijs & Cultuur</i>	-	-
<i>Veiligheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ondernijnde criminele activiteiten tasten de democratische rechtsstaat aan en vragen om actief optreden van de overheid. Daarom ondersteunen wij gemeenten hierbij en faciliteren bij de aanpak van ondernijnde criminaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> - Hierbij kan ook proactief de samenwerking over de grens worden gestimuleerd.
<i>Energietransitie & Klimaat</i>	<ul style="list-style-type: none"> - In een open landschap zien wij geen ruimte voor grootschalige datacenters en distributiecentra. Voor nieuwe bovengrondse leidingen en grote windturbines, die ons landschap verder verrommelen, is geen plek. - Daarom houden we bij (nieuwe) plannen en ontwikkelingen altijd rekening met de impact die het heeft op ons prachtige weidse landschap. Dat nemen we nadrukkelijk mee in de nieuwe provinciale omgevingsvisie. - De omschakeling naar nieuwe vormen van energie en aanpassingen vanwege klimaatverandering hebben veel invloed op onze leefomgeving en het landschap. Daarom trekken we samen op met inwoners, andere overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Gezamenlijk werken we aan een energiemix die past bij de toekomst waar hernieuwbare energie deel van uitmaakt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen nieuwe plannen voor wind- en zonneparken op land. In het Duitse coalitieakkoord van 2021 zijn grootschaligere wind- en zonneparken op land juist opgenomen. - Geen vermelding van grensoverschrijdende ruimtelijke planning - Geen vermelding van samenwerking op het gebied van netcongestie en grensoverschrijdende kabels/netwerk infrastructuur. - Geen vermelding van grensoverschrijdende consultatie en participatie van inwoners net over de grens, alsook euregionale afstemming. Zoals tijdens de ITEM Jaarconferentie 2022 in Groningen is gepresenteerd: voor de energietransitie zijn grensoverschrijdende energieprojecten noodzakelijk.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<ul style="list-style-type: none"> - In onze provincie is geen ruimte voor nieuwe plannen voor grootschalige wind- en zonneparken op land. Bij nieuwe initiatieven moeten omwonenden blijvend voordeel hebben van de opbrengsten, bijvoorbeeld door minimaal 50% lokale participatie. - De Kaderrichtlijn Water (KRW) is opgesteld om de waterkwaliteit in Europa te verbeteren. In deze richtlijn staan afspraken die ervoor moeten zorgen dat uiterlijk in 2027 het water in alle Europese landen voldoende schoon en gezond is. De uitdaging is om deze doelstellingen te behalen met een realistische blik, gezond verstand en betrouwbare metingen. Samen met de waterschappen en de sectoren willen we kijken hoe we de kwaliteit van het oppervlaktewater verder kunnen verbeteren. - Dit betekent ook dat we zowel met landbouw als organisaties die natuur beheren afrekenbare doelen af gaan spreken. We willen graag dat natuurorganisaties boerinclusiever gaan naturen en boeren natuurinclusiever gaan boeren. We stimuleren beide ontwikkelingen en willen samenwerken op basis van gelijkwaardigheid. Ook willen we de Noord-Nederlandse en grensoverschrijdende samenwerkingen versterken. 	<ul style="list-style-type: none"> - Positief dat grensoverschrijdende samenwerkingen expliciet ten aanzien van natuur en landbouw worden benoemd. Ook bij de Kaderrichtlijn Water en waterkwaliteit is dit een relevant aspect.
<i>Innovatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Wij willen -in lijn met "Ereschuld, herstel en perspectief voor Groningen"- een investeringsprogramma met als doel de Brede Welvaart te versterken, langs de lijnen Landelijk Gebied, Gezondheid en Energietransitie. Vanuit dit programma investeren we in vijf masterplannen: zeehavens, regiokernen, transitie landelijk gebied, campussen en Oost-Groningen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Concrete plannen voor investeringslijnen. Hierbij wordt grensoverschrijdende samenwerking niet benoemd, maar kansen zijn in alle lijnen aanwezig.
<i>Euregionale governance & samenwerking</i>	-	-

Provincie Drenthe: 'Samen bouwen we Drenthe!'

Op 6 juli 2023 presenteerden de coalitiepartijen BBB, PvdA, VVD en CDA het coalitieakkoord 2023-2027, getiteld 'Samen bouwen we Drenthe'. Het op 12 juli 2023 geïnstalleerde college en de respectievelijke verantwoordelijkheden zien er als volgt uit:

<p>Jisse Otter (BBB)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Landbouw en stikstof - Toezicht en handhaving - Cultuur - Groningen Airport Eelde - Bestuurlijke verhoudingen en financieel toezicht 	<p>Egbert van Dijk (BBB)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Financiën, inkoop en subsidies - Natuur en landschap - Vergunningen - Europa - Bestuurlijke vernieuwing - Communicatie 	<p>Henk Jumelet (CDA)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verkeer en vervoer - Klimaat en energie - Sport - Milieu, bodem en ondergrond - Duitsland-agenda - Samenwerkingsverband Noord-Nederland
<p>Yvonne Turenhout (PvdA)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ruimtelijke ordening - Wonen - Sociale agenda - Zorg en welzijn - Personeel en organisatie 	<p>Willemien Meeuwissen (VVD)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Economie, recreatie en toerisme - Water - Onderwijs en arbeidsmarkt - Regio Deals - Samenwerkingsverband Noord-Nederland 	

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
Arbeidsmarkt & Economie	<ul style="list-style-type: none"> - Vanuit onze regierol, aanvullend op wat Rijk en gemeenten doen, richt de provincie zich met haar arbeidsmarktbeleid vooral op die sectoren waar dringend behoefte is aan personeel. - Het college maakt een nieuwe Economische Koers vanaf 2024, samen met betrokken partijen en Provinciale Staten. - Internationaal ondernemen heeft onze aandacht. Bijvoorbeeld door op Noord-Nederlandse schaal instrumenten te ontwikkelen die het Drentse mkb helpen bij export. - De provincie helpt bestaande bedrijventerreinen bereikbaar (fysiek en digitaal), veilig, gezond, energie-efficiënt en klimaatbestendig te maken. - We doen mee met de samenwerkingsagenda voor ontwikkelingen op de Noordelijke arbeidsmarkt (Human Capital Agenda). Zorg en techniek hebben extra aandacht. - Grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Duitsland wordt gestimuleerd. Met het Rijnland Instituut als partner voor het ontwikkelen van onderwijsprogramma's, vaardigheden en competenties. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe Economische Koers vanaf 2024: ook grensoverschrijdend afgestemd? Behoeft aan personeel: kansen voor grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling? Toekomst SGA? - Gedacht kan worden aan Go4export, versterking Grensinformatiepunten voor ondernemers, Service Grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling. - De provincie kent een grensoverschrijdend terrein, belang van grensoverschrijdende samenwerking in deze thema's. - Samenwerkingsagenda is voor Noord-Nederland, grensoverschrijdende dimensie en kansen worden zo niet concreet gemaakt. - Positief, ook positieve aandacht voor het ontwikkelen van grensoverschrijdende programma's, vaardigheden en competenties voor de toekomstige grensoverschrijdende arbeidsmarkt.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
<i>Zorg & Welzijn</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Als denkkader en kompas voor beleid kijken wij vanuit verschillende invalshoeken naar welvaart en welzijn. Naast economische en materiele welvaart gaat het ook om andere waarden die onze inwoners belangrijk vinden, zoals gezondheid, onderwijs, kwaliteit van de leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en veiligheid. - Het college ontwikkelt een heldere visie op de provinciale regierol voor het onderdeel 'Wonen'. We gaan hierover onder andere in gesprek met gemeenten. - Er komt een Sociale Agenda 2024-2029, te beginnen met een startnotitie. Samen met gemeenten en partners willen we kijken waar de behoefte is en waar we als provincie kunnen helpen. Er komt focus op een aantal grote opgaven, zoals in de hoofdlijn benoemd. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor Brede Welvaart. Brede Welvaart kent voor grensprovincies ook een grensoverschrijdende dimensie, die vooralsnog niet benoemd wordt. - Kansen van woningen over de grens? Zoals in de Euregio Maas-Rijn beoogde Woonmonitor. - Belang voor brede welvaart om ook de grensoverschrijdende dimensie in ogenschouw te houden.
<i>Mobiliteit & Infrastructuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe of meer robuuste infrastructuur is nodig, onder meer door investeringen in de 'flessenhals' Zwolle-Meppel en Emmen-Rheine. - Ten aanzien van 'Mobiliteit op maat' gaan wij voor verdere verfijning van het hub-netwerk. Met knooppunten, waar verschillende vormen van vervoer en (pakket)diensten samenkomen, in wijken of bij het dorps huis. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor een grensoverschrijdende verbinding Emmen-Rheine. Vervolg in afstemming treintijden, ticketing e.d. - Grensoverschrijdende verbindingen van hub-netwerken, om verschillende verkeersmodi over de grens te verbinden.
<i>Onderwijs & Cultuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Duitsland wordt gestimuleerd. Met het Rijnland Instituut als partner voor het ontwikkelen van onderwijsprogramma's, vaardigheden en competenties. - We stellen een nieuwe Cultuurnota op, beginnend met een startnotitie en in samenwerking met Provinciale Staten en onze partners. De uitkomsten van de Cultuurmonitor en een evaluatie van de resultaten en bevindingen van de huidige Cultuurnota worden daarin meegewogen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor grensoverschrijdende onderwijsprogramma's en hoe dit grensoverschrijdende competenties kan vergroten. - Nieuwe Cultuurnota en Cultuurmonitor, geen vermelding of hier ook euregionale doelstellingen voorzien worden. Bijvoorbeeld samenwerking tussen musea en grensoverschrijdende evenementen.
<i>Veiligheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> - We participeren actief in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centrum). 	<ul style="list-style-type: none"> - Hier zijn lessen te trekken van het Euregionale RIEC voor de grensoverschrijdende samenwerking.
<i>Energietransitie & Klimaat</i>	<ul style="list-style-type: none"> - We gaan op zoek naar mogelijkheden voor een meet- en monitoringsysteem voor de onderbouwing van technische innovaties, emissie van bedrijven en de stand van de natuur. Hiervoor zoeken we de samenwerking met andere provincies. - In de provinciale Stikstofbank worden de opbrengsten van stikstofreductie inzichtelijk gemaakt en benut. Ook stikstof die we ten behoeve van de natuur reduceren wordt geregistreerd. 	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking met andere provincies voor meet- en monitoringssystemen. Geen vermelding van samenwerking of afstemming met het buurland om verschillen te voorkomen.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<ul style="list-style-type: none"> - We voeren het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 uit, inclusief het besluit Kaderrichtlijn water, voor een klimaatbestendig watersysteem en een goede kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. - Om de ontwikkelingen in te passen met ruimtelijke kwaliteit, passend bij de sfeer van het Drentse landschap, maakt Drenthe zich op voor een nieuwe Omgevingsvisie in 2025. - We gaan door met de afspraken uit het Klimaatakkoord, zoals onder andere vertaald in de Regionale Energie Strategie (RES), het Regionaal Mobiliteitsplan en de Energietransitie-agenda (2019-2023). - RES Regio Drenthe zien we als een belangrijke samenwerking voor hernieuwbare energie tot 2030. We geven hier een passend vervolg aan. - Netcongestie: dit vraagt extra actie langs drie sporen: sneller bouwen, sterker sturen en het vergroten van de flexibele capaciteit. - Drenthe is, als onderdeel van de Noord-Nederlandse samenwerking, koploper op dit dossier en dat willen we blijven. We doen mee aan bovenregionale initiatieven en geven hiermee invulling aan Europese doelstellingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Water is grensoverschrijdend bij natuur, kansen voor grensoverschrijdende samenwerking voor waterkwaliteit worden niet benoemd. - Grensoverschrijdende afstemming van ruimtelijke ordening en visies biedt kansen en synergiën heeft eerder ITEM onderzoek uitgewezen. Zo ook de afstemming en samenwerking op energie strategieën. - Geen benoeming van het grensoverschrijdende SEREH project: wat gebeurt er met de ervaringen voor grensoverschrijdende energieprojecten? - Geen kansen voor een beter grensoverschrijdend afgestemd netwerk worden benoemd. Zo zou slimmer gebruik kunnen worden gemaakt van de capaciteit. - Belang van ook euregionale initiatieven en samenwerking in dit dossier. Ook geen vermelding van het grensoverschrijdende Hydrogen-valley.
<i>Innovatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Indien noodzakelijk zorgen we voor cofinanciering op grote fondsen als EFRO, het Just Transition Fund (JTF) en het Nationaal Groeifonds om belangrijke ontwikkelingen aan te jagen 	<ul style="list-style-type: none"> - Positief, onder EFRO valt ook INTERREG voor grensoverschrijdende projecten.
<i>Euregionale governance & samenwerking</i>	<ul style="list-style-type: none"> - De provincie zit tussen gemeenten en Rijksoverheid in en heeft contact met buurprovincies, het bedrijfsleven en allerlei organisaties. Vanuit die rol kunnen we mensen en partijen samenbrengen, duurzame oplossingen helpen vinden en afspraken maken met diegenen die het voor elkaar kunnen krijgen. - Er komt een stevige en 'levende' lobbyagenda voor onze speerpunten. Waar nodig in intensieve samenwerking met partners, daar waar de sterkste kracht zit. - Deze keuzes vertalen we door naar een nieuwe agenda voor Duitsland en Europa, inclusief het Comité van de Regio's. - Daarin wegen we af met welke inzet we deelnemen aan instanties die namens Drenthe lobbyen, zoals het Huis van de Nederlandse Provincies, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). 	<ul style="list-style-type: none"> - Eveneens geldt dit grensoverschrijdend met de buurregio's/buurlanden. In horizontale integratie zijn regio's niet alleen verticaal via de EU en bilaterale samenwerking verbonden, maar ook horizontaal op regionaal niveau. - Keuzes in lobby worden door vertaald naar een nieuwe agenda voor Duitsland en Europa. Dit behelst dat niet grensoverschrijdend vooraf agenda's worden afgestemd en euregionale visies geformuleerd. Er wordt ook geen link gemaakt met de Samenwerkingsagenda Nederland-Nedersaksen.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<ul style="list-style-type: none">- Lobby is een vast onderdeel op de GS-agenda. We anticiperen op kansrijke momenten, informeren elkaar en onderhouden goede contacten met ministeries, de Tweede Kamer, samenwerkingsverbanden en Europese instanties.- Hierbij hoort ook het (blijvend) investeren in en/of herijken van (regionale) samenwerkingen, zoals Regio Groningen-Assen, Regio Zwolle en de Dutch TechZone	<ul style="list-style-type: none">- Dit behelst in kader van horizontale integratie ook het goed onderhouden van contacten over de grens en afstemmen met de grensoverschrijdende counterpart.- De samenwerking in de EUREGIO & Eems-Dollard Regio worden niet benoemd, maar verdienen eveneens aandacht vanuit de provincie.

Provincie Overijssel: 'Schouder aan schouder'

Op 6 juli 2023 presenteerden de coalitiepartijen BBB, VVD, GroenLinks, PvdA en SGP het coalitieakkoord 2023-2027, getiteld 'Schouder aan schouder'. Het op 12 juli 2023 geïnstalleerde college en de respectievelijke verantwoordelijkheden zien er als volgt uit:

Liesbeth Grijsen (BBB) <ul style="list-style-type: none"> - Wonen - Ruimtelijke ordening - Regio Stedendriehoek - Interbestuurlijk toezicht - Participatie en maatschappelijk draagvlak - IPO-bestuur 	Martijn Dadema (GroenLinks) <ul style="list-style-type: none"> - Waterkwantiteit en -kwaliteit - Mobiliteit - Natuur voor Elkaar - Inclusiviteit en diversiteit - Handhaving - Regio Zwolle 	Erwin Hoogland (VVD) <ul style="list-style-type: none"> - Regionale economie - Internationaal, Europa, grensoverschrijdende samenwerking - Toerisme en recreatie - Technology Base - Regio Twente
Maurits von Martels (BBB) <ul style="list-style-type: none"> - Landbouw - Natuur - Ontwikkelopgave Natura 2000 - Provinciaal Programma Landelijk gebied 	Tijs de Bree (PvdA) <ul style="list-style-type: none"> - Energietransitie - Financiën - Sociaal - Cultuur en evenementen 	Gert Harm ten Bolscher (SGP) <ul style="list-style-type: none"> - Leefbaarheid platteland - Innovatie - Digitalisering - Arbeidsmarkt - Erfgoed, materieel en immaterieel - Grondbeleid

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
<i>Arbeidsmarkt & Economie</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Wij zorgen ervoor dat de ondersteuning voor bedrijven toegankelijk is. Bijvoorbeeld met een helder overzicht van regelingen, financieringsmogelijkheden en kennisnetwerken. - De regionale afspraken over programmering bedrijventerreinen zijn de basis voor uitbreiding en verbetering. - We vinden het belangrijk dat onze Overijsselse bedrijven ook internationaal kunnen concurreren. Met het programma Go4Export worden ondernemers geholpen om de juiste stappen te zetten in het buitenland. Ook willen we de kansen in het grensgebied beter benutten, zoals de grensoverschrijdende arbeidsmarkt. Daarvoor werken we onder andere samen in EUREGIO-verband. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor ondersteuning en informatievoorziening aan bedrijven en ondernemers. Go4Export kent eveneens een focus op de samenwerking met Duitsland. De koppeling met een beter overzicht van regelingen, regels e.d. in Duitsland en bij grensoverschrijdend werken is een concrete stap voor de grensoverschrijdende economie en arbeidsmarkt. Samenwerking met de EUREGIO en Grensinfopunten. - Positief dat de EUREGIO benoemd wordt, onduidelijker hoe de samenwerking versterkt wordt.
<i>Zorg & Welzijn</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Met een provinciale sociale agenda werken we aan een sterk sociaal Overijssel. Dat doen we in aanvulling op het werk van de gemeenten en in nauwe samenwerking met hen en andere partners. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kansen voor grensoverschrijdende samenwerking in de zorg worden niet genoemd.
<i>Mobiliteit & Infrastructuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Een toekomstbestendige ruimtelijke inrichting. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ruimtelijke ordening is momenteel niet grensoverschrijdend afgestemd, maar biedt veel

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<ul style="list-style-type: none"> - Voor de verbetering van de lokale en regionale mobiliteit richten we ons op de regio's Twente, Zwolle en Stedendriehoek en de gebieden daarbinnen. We hechten veel waarde aan goede (inter)nationale verbindingen en willen de bestaande mogelijkheden hiervoor optimaal ontwikkelen en inzetten. - Daarom werken we met onze inwoners en partners een streefnorm voor bereikbaarheid uit om te bekijken of dat kan dienen als basis voor ons mobiliteitsbeleid. Hierbij redeneren wij vanuit de bereikbaarheid van voorzieningen voor onze inwoners. We onderzoeken of deze streefnorm kan variëren per regio en per vervoersmodus. - Op (inter)nationaal niveau benutten we de strategische ligging van Overijssel en de bestaande verbindingen zoveel mogelijk. We zetten in op verbetering van de spoorlijn Zwolle-Twente-Münster en op behoud en mogelijke versnelling van de Berlijnlijn. - Wij stellen een Hub-visie op voor heel Overijssel. Mobility as a Service (MaaS) is daar een mooie aanvulling op: de hele reis en gewenste vervoersmiddelen kunnen van tevoren via apps worden gepland en geboekt. 	<ul style="list-style-type: none"> kansen heeft een eerdere NOVI-voorverkenning van ITEM laten zien. - Aandacht voor internationale verbindingen. - Streefnorm voor bereikbaarheid wordt onderzocht. Geen vermelding van de grensoverschrijdende dimensie: bereikbaarheid van de voorzieningen over de grens (en andersom bereikbaarheid van de voorzieningen voor inwoners over de grens). - Hub-visie voor Overijssel met Mobility as a Service. Daarnaast aandacht voor internationale ligging. Grensoverschrijdende MaaS (bijvoorbeeld ticketing, aansluiting van verschillende verkeersmodi) is een kans, dat nog niet concreet benoemd wordt.
<i>Onderwijs & Cultuur</i>	-	-
<i>Veiligheid</i>	-	-
<i>Energietransitie & Klimaat</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Om onze doelen te halen, stellen we een Actieplan Water op. Met dit actieplan werken we aan voldoende beschikbaarheid van water én aan vermindering van de vraag naar water. We bekijken de wateropgave in relatie tot de andere opgaven in de stad en op het platteland. Dit doen we samen met waterschappen, gemeenten, het waterleidingbedrijf, ondernemers uit alle sectoren en onze inwoners. - Deze coalitieperiode willen we met onze ruimtelijke inrichting zorgen dat we beter kunnen omgaan met het veranderende klimaat. Dat doen we met onze samenwerkingspartners en inwoners, in de steden en op het platteland. - We maken een energievisie voor de periode na 2030. Om de juiste keuzes te kunnen maken, brengen we nu al in kaart hoe het energiesysteem zich op de lange termijn ontwikkelt en wat nodig is. De energievisie gaat over: opwek, opslag en transport van energie, gebruik en besparing van energie en het stimuleren en 	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor water. Met de Kaderrichtlijn Water is het samenwerken over de grens voor de kwaliteit van water immer meer van belang. - De partners over de grens worden niet concreet benoemd, maar zijn van belang voor de genoemde doelstellingen. Zo heeft de overstroming in 2021 in Limburg ook laten zien. - Afstemming energievisie met de buurlanden voor mogelijke grensoverschrijdende energieprojecten en verbetering van een infrastructuur waarin grensoverschrijdende afstemming mogelijk is.

Dossier/Thematiek	Omschrijving	Relevantie Grensoverschrijdende Samenwerking
	<p>toepassen van innovaties. Specifieke aandacht hebben we voor de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van elektriciteitsnetten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voor het landelijke doel 35 TWh duurzame energie in 2030 is dat vooralsnog beperkt tot opwek met zon en wind. Wanneer andere bronnen in aanmerking komen, zetten we die ook in. - Om te versnellen en nieuwe ideeën verder te brengen, is het belangrijk kennis uit te wisselen en samen aan concrete casussen te werken. Dat gebeurt onder andere in de zogenaamde werkplaatsen met gemeenten en netbeheerders. De komende periode breiden we deze werkplaatsen uit met andere partijen die mee willen denken en doen. - We kiezen ervoor om als provincie actief te sturen op een aantal grotere clusters van windturbines. Hierdoor zorgen we ervoor dat windturbines op de meest geschikte plekken komen en zorgen we voor duidelijkheid. We houden zelf invloed en daarmee kunnen we de beste voorwaarden krijgen, bijvoorbeeld voor lokaal eigendom. We nemen regie op grote clusters. 	<ul style="list-style-type: none"> - Verbinding zoeken met de elektriciteitsnetten in Duitsland op het niveau van de regionale netbeheerder? - Vooralsnog geen directe ambitie van kernenergie, dat strookt met het buurland Duitsland. - Aanbevelenswaardig om ook te werken aan grensoverschrijdende casussen/een grensoverschrijdende werkplaats om zo partners over de grens bijeen te brengen en aan oplossingen voor de grensoverschrijdende infrastructuur te werken. - Er wordt gestuurd op grotere clusters windturbines, grensoverschrijdende afstemming is daarbij van belang: participatie en consultatie over de grens, ruimtelijke ordening en eventueel samenwerking in grensoverschrijdende clusters op/aan de grens.
<i>Innovatie</i>	-	-
<i>Euregionale governance & samenwerking</i>	<ul style="list-style-type: none"> - We werken gebiedsgericht met onze medeoverheden, partners en inwoners aan de opgaven. Daarbij gaat het om de inhoudelijke samenwerking én de kwaliteit van de samenwerking. 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen vermelding van de euregionale samenwerking in de EUREGIO en hoe die inhoudelijk en kwalitatief versterkt kan worden. Ook geen visie op de toekomst van Interreg en financiële instrumenten voor de grensoverschrijdende samenwerking.

ITEM is een initiatief van Universiteit Maastricht (UM), het Nederlands Expertise en Innovatiecentrum Maatschappelijke Effecten Demografische krimp (NEIMED), Zuyd Hogeschool, de Gemeente Maastricht, de Euregio Maas-Rijn (EMR) en de Provincie Limburg (NL).

Institute for Transnational and Euregional cross border cooperation and Mobility / ITEM

Postadres

Postbus 616, 6200 MD Maastricht

Bezoekadres

Kapoenstraat 2, 6211 KW Maastricht

T: 0031 (0) 43 388 32 33

E: item@maastrichtuniversity.nl

www.twitter.com/ITEM_UM

<https://www.linkedin.com/company/item-maastricht/>

crossborderitem.eu

